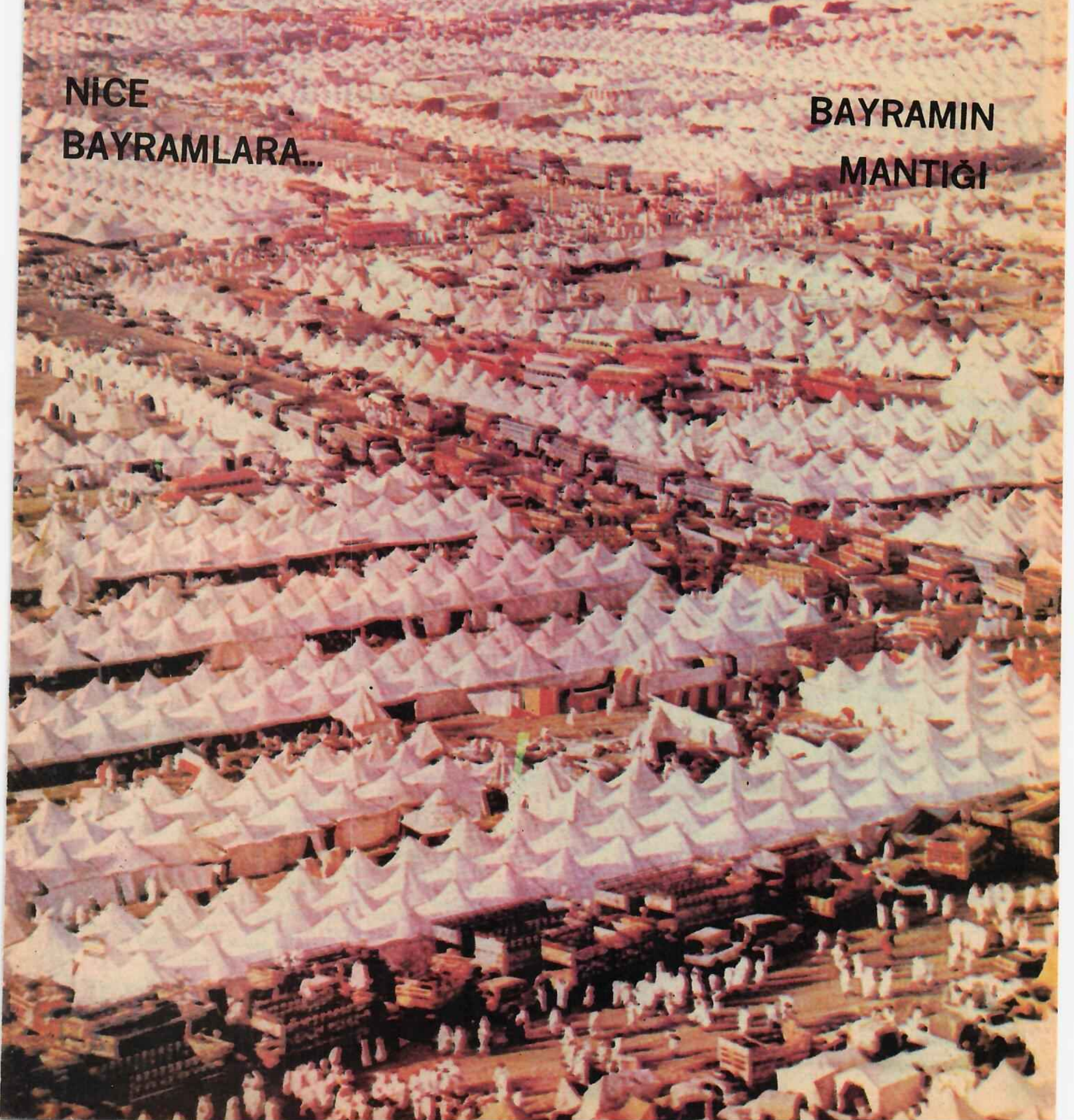
ARAYIŞ

10 EKİM 1981. SAYI 34 HAFTALIK DERGİ. 30 TL.

NİCE BAYRAMLARA...

BAYRAMIN MANTIĞI

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

KOZLUCA KÖYÜ İLKOKULU...

Nevşehir ili Kozluca köyünün sekiz öğretmenli, yaklaşık ikiyüz öğrencili, güvercinli bir ilkokulu var. Bu bina yapılalı birkaç yıl oldu. Ancak binanın bu halini görmek insanın içini ürpertiyor. Bir yanda kırık camlar bir yanda kırılmış kapı bir yanda sürüm sürüm sürünen okul eşyaları..

Köyümüz ilkokulunda öğrencilere öğretilen şey futbol müzik avcılık ve horoz döğüşü İlkokul diploması aldığı halde adını yazamayan öğrencilere rastlamak sözkonusu. Okul yönetimiyle bazı öğrenci velilerinin diyalogu kopmuştur.

Sahipsiz, virane halini almış okul binasıyla, futbol, avcılık ve horoz döğüşünü öğretmek durumunda bırakılmış okul öğretmenleriyle eğitim seferberliğinin bir anlamı olmasa gerek. Beş yılda ismini yazamayanlar varken okuma yazması olmayan birinin birkaç ayda alfabeyi sökmesi ayrı bir sorun.

Faruk GÜÇLÜ
NEVŞEHİR

KAĞIT FİYATLARINA ZAM

Kağıt fiyatları bildiğim kadarıyla yıl başından bu yana yüzde 40 a varan zam görmüştür. Diğer girdileri de kattığımızda bu zam yüzde 50'yi bulur. Bu durumda iki çocuğu okula giden ve ayda 10 bin lira kazanan işçi okul masraflarını nasıl karşılasın Kaldı ki sorun yalnızca çocukların defter kalem, kitap parası değildir Gazete ve dergi de bir ihtiyaç.

Bir yandan okuma seferberliği ilan etmek, yıllarca unutulmuş halkımıza okuma yazma öğretmeye kalkmak öte yandan kağıt fiyatlarına üst üste zamlar yaparak kitap dergi ve gazete fiyatlarını alamayacağımız kadar artırmak birbiriyle çelişmiyor mu? Okumaya ilgiyi azaltmıyor mu? Çok ihtiyaç duymamıza rağmen kitabı elimize alır almaz içine yazdıklarına değil hemen fiyatına bakıyoruz. Çoğu kez alamıyoruz. Veya almamız zorunlu ise diğer ihtiyaçlarımızdan kısıyoruz. Bu şartlarda okumak isteyen ancak çocuklarının defter kitap parasını bile karşılamakta zorluk çeken dargelirliler ne yapsın, okumasın mı?

Ali KÜÇÜK
EDİRNE

TABAN FİYATI

Fındık ülkemizin en önemli döviz getiren tarım ürünlerinden biridir. Böyle olmasına rağmen yok pahasına elden çıkarıyoruz. Bugün 125 lira taban fiyat veriliyor fındığa. Bu yetmiyormuş gibi taban fiyat çok geç açıklandı. Fındık tüccarları bu durumdan çok iyi yararlandılar ve kuşku içinde bulunan üreticiye "fındığınızı Fisko Birliğe verirseniz parasını ancak yılbaşında alırsınız" demeye başladılar.

Borçlu olan üretici bu söylentinin etkisinde kalarak fındığını tüccara zaten düşük olan taban fiyatın altında vermeye zorlandı. Elindeki malı bir an önce paraya çevirmek zorunda olan üreticinin bu durumundan tüccarlar ve aracısını çalıştırıp kendisi zevk içinde yaşayan "fındık beyleri" yararlanır.

Dikkatimi çeken bir şey de şu, pamuk zamanı pamuk, tütün zamanı tütün, çay zamanı çay hakkında yazı ve izlenimler sorunlar öneriler güzel güzel yazılır da, fındık hakkında neden yazılmaz. Fındık rekoltesi 390.000 ton olarak ilan ediliyor da, neden 125 liralık taban fiyatda ısrar ediliyor. Bu ve benzeri sorunlara basının ve ilgililerin dikkatini çekerim.

Nail YAVANOĞLU
BULANCAK

EMEĞİMİZİN KARŞILIĞINI İSTİYORUZ

Sizlere Ünye'den sesleniyorum. Sesime kulak verin. Bizler geçimini fındıkla sağlayan halk kesimiyiz. Emek veriyor, emeğimizin karşılığını alamıyoruz. Örneğin taban fiyat 125 lira. Bunun yüzde 5 kesintisi var. Buna rağmen Fisko Birlik fındığımızı tamamen almadığı için tefecinin eline düşüyoruz. Bugün tüccarın fındığa verdiği ücret 80-90 lira. Ayrıca borçlu olduğumuz için tüccara vermek zorunda kalıyoruz Fisko Birlik paramızı geç veriyor.

Ne yazık ki, ürettiğimiz fındığı yalvararak satabilecek duruma geldik. Yetkililer bu durumu da dikkate alarak fındığımıza hayat pahalılığını da gözönünde tutarak fiyat uygulamalıdırlar. İnanıyorum ki, bu yüzden ekonomimiz gerilemez.

Şenol BULAT
ÜNYE ORDU

PANCAR TABAN FİYATI

Yetkililer buğdaya arpaya prim verme kararı aldılar. Bugüne kadar verilen prim de dahil hep 'kaşıkla verilmiş kepçe ile geri alınmıştır Bu primde öyle Mazot gübre ve ilaç fiyatlarındaki artış verileni götürüyor Tabii üretimde düşüyor. Tarım arazileri mera haline geliyor ekim yapılmıyor.

Genelde tarım ürünleri ne uygulanan düşük fiyatlar pancarda en düşük seviyesindedir. Yetkililere soruyorum. Bugün 4 liraya satılan hangi mal kalmıştır. Bir zarfın yer yer 5 liraya satıldığı ülkemizde pancarın kilosu 4 lira Bir kilogram pancar parasına vazgeçtik kilogramdan bakkallar gram bile koymak istemiyorlar terazilerine.

Pancar üreticileri çözüm ve malının bedelini bekliyor.

Hüseyin OKUMUŞER
SALUR KÖYÜ MUHTARI

BAYRAMI NASIL

Geçen bayramda Yazı İşlerinden sayfasında tüm okurların bayramını kutlamışsınız. Teşekkür ederiz. Ben o yazıyı okurken kendimin ve ailemin bayramı nasıl kutladığını düşündüm.

Sonunda şu soruyu sormak ihtiyacını duydum. Bu bayramı kim kutladı? Açık bir cevap veremiyorum Çünkü biz kutlayamamışız. Anlaşılıyor ki parası olan ve sağlıklı olan kutladı. Herhalde bir de yöneticilerimiz kutladı Ama biz değil.

Ben iki çocuk babası bir memurum. Zaten aldığım 15 bin lira kadar. Bunun yanında bayramın da ay sonuna gelmesi yiyecek sıkıntısı çekerken çocuklarımı ve eşimi sevindirmeye kalkmam mümkün olmadı. Bayramı nasıl kutlamış olabilirim. Bunu ancak yaşayanlar bilir. Ben bu sayının çok kabarık olduğunu biliyorum. Çünkü tüm memurlar, emekçiler, yan geliri olmayanlar aynı durumdadır. Özellikle memurlar büyük sıkıntılar içindedirler. Yaşantıları işkenceye dönüşmüştür. Ne alabilirler, ne yiyebilirler ne çoluğunu çocuğunu sevindirebilirler. Ne de bir güvenceleri var. Bu koşullar altında bayram etmek zordur. Ama bakınız yine bayram geldi. Kutlayabilene...

Hasan BIYIKSIZ
DİYARBAKIR

ÖZYÖNETİM

Son yıllarda dünya kamuoyunun tartışdığı özyönetim sorununu Arayış'ın da layık olduğu şekilde ele almasından mutluyuz.

Özyönetim, bazı çevrelerce bilerek veya kasıtlı bir şekilde yönetime katılma ile karıştırılmaktadır. Biliyoruz ki, yönetime katılma, işçinin üretimden insan ilişkilerine, personel sorunlarına kadar uzanan çeşitli konularda kararlara katılmasıdır. Burada sermaye unsuru ortadan kalkmamıştır. İşçi sermayeyi temsil eden yöneticilerle beraber kararlara katılmakta, sorumluluk yüklenmektedir. Özyönetim ise artık değeri yaratan emekçinin yarattığı bu değerin nerede kullanılacağının kararında, yürütülmesinde, denetlenmesinde söz sahibi olmasıdır. İşçi bu yetkilerini başkasıyla paylaşamaz. Özyönetim sisteminde ekonomik kavramların tüm yönetim sorumluluğu sermaye unsuru ortadan kaldırılarak işçinin elinde bulunmaktadır. Bu sistemde üretim araçlarının sahibi olarak işçi her konuda ve artık değerin nasıl kullanılacağı konusunda karar almak, uygulamak, denetlemek yetkilerine sahiptir (Demokratik Sol Düşünce Forumu, Cilt 2, Sayfa 49).

Bu kısa tanımlamadan da neden bazı çevrelerin özyönetim'i karalamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır sanırım. Sağ kesim tarafından "komünizm", sol olduğunu iddia eden bazı kesimlerce 'bir çeşit kapitalizm' olarak nitelendirilen özyönetim gerçek yönleriyle toplumumuza anlatılmalıdır. Yugoslavya deneyimi, Fransa'daki gelişmeler ve Polonya'daki hareketin büyük bir dikkatle incelenmesi, gözlenmesi gereken olaylar olduğu kanısındayım.

Ali Rıza YURT
EŞME- UŞAK

ARAYIŞ

HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık
A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no. 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat/ANKARA
TELEFON:
28 44 74 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ: *ARA PRESS Teknik Servisi. Tel: 27 85 09*
DİZGİ: ENLEM 80 18 60 71
BASILDIĞI YER: EM—AŞ
Emek Basın Yayın Reklâmcılık A.Ş.

ESKİ SAYILAR İÇİN 60 TL. POSTA PULU GÖNDERİLMELİDİR.

SAYI: 34 FİYATI: 30 TL.
10 EKİM 1981

ABONE KOŞULLARI

YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 TL. Altı aylık 750 TL.
Üç aylık 375 TL.

YURTDIŞI:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
İsveç	250 isveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S. Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

● Abone bedelinin PTT ile; ya da, 'Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara'' Şubesi 1200 numaralı hesabımıza ' yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, veya PTT makbuzunun 'PK—75 Küçükesat/Ankara'' Adresine gönderilmesi rica olunur.

Kapak: Mina'da hacılar.

DERGİNİN İÇİNDEN

DOĞAL KAYNAKLAR: Ege Denizi Anadolu'dan uzantılar...

BİRAZ TURİZM: Yat ve kıyılar...

TELEVİZYON: "Ekimin Füzeleri"

YAZI İŞLERİ'nden

NİCE BAYRAMLARA...

BAYRAMLAR kişisel olmaktan öte, toplumsal sevinç gösterileridir. Bu toplumsal gösteriler aynı zamanda, iyiliğe özenme ve kötülüklerden kaçınma konusunda kararlılık anlamı taşımaktadır.

Yine bu anlamları içeren günleri yaşıyoruz. Bu günler ise, iki olguyu içeriyor: Hac ve Kurban...

Hac; Müslümanlığın beşinci temel ögesidir. Sağlıklı, özgür, aklı yerinde ve ergenlik çağını geçmiş olmak ön koşullarıyla, ekonomik durumu güçlü kişiler yükümlülük taşırlar bu temel öge için.

Kurban kesmek de İslam dinince vaciptir. Müslüman toplumlarda birlik ve dayanışmanın simgesi olmuştur. Ancak, Kurban da özgür olan ve ekonomik durumu güçlü olan kişiler için zorunludur.

İslam dini barış, dostluk ve dayanışma dinidir. Müslümanlar kendilerinin insanlık onurunun, doğruluğun, barış ve özgürlüğün korunmasından sorumlu olduklarına inanırlar. Barış özgürlük ve sevgi istemi, bu değerlerin korunması yönünde bir dayanışma gerektirir.

Bu duygularla Bayramınızı kutluyor, günlerinizin sevgi, sağlık, barış ve dostluk dolu olmasını diliyoruz...

*
* *

Sayın okurlarımız, 4 Nisan 1981 tarihli 7. sayımızda "ARAYIŞ, yayın ilkeleriyle bağdaşmayan, örneğin halk tasarruflarını üretken yatırımlar yerine, faize yatırmayı özendiren, ya da halkı sağlıksız biçimde yönlendiren reklamları kabul etmiyor. Bunları olabildiğince ayıklamaya çalışıyor.

Nitekim geçenlerde bir banker ilanı ısrarla ve çekici koşullarla dergimizde yayınlatılmak istendiği halde kabul etmedik.

Tabii, bankerlik ve sermaye piyasası alanına sağlıklı gelişmeyle bağdaşır bir düzenleme getirilirse bizim de değerlendirmemiz ona göre değişebilir." demiştik...

Sermaye Piyasası Yasası çıkmadan ARAYIŞ bu sorumluluğu göstermiş ve banker ilanlarını almamıştı. Ne var ki, TRT bu sorumluluğu göstermeden dakikalarca banker reklamlarını yayınlamakta bir sakınca görmemişti. Kaldı ki, birçok yurttaşımız TRT'de yayınlanan ilanlara güvenerek davranışlarını düzenlemektedir. Çünkü TRT bir Devlet kuruluşudur.

Değerli okurlarımız, bugün Sermaye Piyasası Yasası yürürlüğe girdiği için, bundan böyle gelen Banker ilanlarını geri çevirmeyeceğimizi, ancak sorumluluğunu da taşımayacağımızı sizlere iletmekte yarar umuyoruz.

*
* *

Yazı İşleri Müdürümüzün ikibuçuk ay hapse mahkum olması Türk basınında yeraldığı kadar, yabancı radyo ve basın organlarında da yeraldı.

BBC Radyosu yayınlarında ve Almanya'nın yaygın haber ajanslarından biri olan DPA bültenlerinde Duru'nun ikibuçuk ay hapis cezasına çarptırıldığı haberine yerverildi. Bu arada, bazı yabancı gazeteler de haberi duyurdular.

*
* *

Değerli okurlarımız, sevi dolu nice bayramlarla, nice ARAYIŞ'larda buluşabilmek umuduyla, mutluluklar ve esenlikler.

Saygılarımızla...

BAYRAMIN MANTIĞI

ARAYIŞ

SON yıllarda büyük bir atılım yapan Türk sinemasının önde gelen iki filmi, *"Hazal"* ve *"Sürü"* Batı'da neden bunca tutulmuştur? Afişlerde kalabilmenin, büyük sinema tekellerine sırt vermek ya da gerçekten özgün bir film yapabilmek seçeneklerine bağlı olduğu Paris gibi bir kentte, uzun süre gösterilen ve üzerine övücü yazılar yazılan bu iki film üzerine biraz düşünmek gerekir.

Batılı insan *"Kıyamet"* ve *"Yıldızlar Savaşı"* gibi üstün bir teknolojiyi her karesinde sergileyen dev filmlerin yanında, Anadolu'nun doğusunda, güneydoğusunda bozkır görünümlü bir coğrafyada izlenmeye değer ne bulabilmektedir?

Türk Dışişlerinin zaman zaman *"Türkiye'yi küçük düşürüyor"* dediği bu coğrafya ve insan ilişkilerinde yalnızca folklorik bir tat mı bulmaktadır Batı insanı? Yoksa, belki de yaşamı boyunca hiç göremeyeceği kendinden çok uzak böyle bir coğrafyayı yansıtan bu alçak gönüllü filmlerde bir insanlık belgeseli mi bulmaktadır?

*
* *

Önceki hafta bazı Türk TIR kamyonlarının Irak'ta saldırıya uğraması ve bazı Türk sürücülerinin kaçırılması, bunu izleyen günlerde de Başbakan Bülend Ulusu'nun Güneydoğu Anadolu'da bir geziye çıkması, gözleri Anadolu'nun filmlere, romanlara ve şiirlere konu olan bu bölgesine çekti.

Türkiye ile Irak arasında gelişen ilişkilerin son yıllarda ticari alanda somut bir işbirliğine dönüşmesinden rahatsız olan çevreler şimdi bölgedeki kışkırtmalarıyla tarihsel kozlarını yeniden öne sürmeye hazırlanır bir görünüm içindedirler.

Bir yandan Ermeni teröristler, tarihin bir daha geri gelmemecesine sildiği bir sav için Paris'te bir yurttaşımızın ölümüyle sonuçlanan eylemi gerçekleştirirken, öte yandan bir başka savla Türk araçlarına saldırılmakta, Türk-Irak ilişkileri zedelenmek istenmektedir.

Kuşkusuz Türk halkının, tarihin çeşitli dönemlerinde açılan yaralarla yorgun düşmüş bu bölgesiyle ilgilenmesi için böyle olayların ortaya çıkması zorunlu değildir. Bölgesel dengesizliklerin açtığı toplumsal yaralar birçok ülke için toplumsal gündemin ön sıralarında yer almıştır. İtalya'nın Sicilyası, Fransa'nın Korsikası, Yugoslavya'nın Makedonyası bu toplumların zenginliklerinden kendilerine düşmesi gereken payı alamıyorlarsa, bunun öteki bölgelerde yaşayan insanlar için de bir acı kaynağı olması doğaldır.

Türkiye'nin Doğusu ve Güneydoğusu, ancak 1979'da bir Başbakan ya da Devlet yetkilisinin ayak bastığı ilçelere sahiptir. Bu bölge insanının, toprağın eşitsiz dağılımı, yatırımların bu bölgelere kayamaması ve bunun gibi başka nedenlerden kaynaklanan sorunları henüz çözülebilmiş değildir. Türkiye'nin öteki bölgelerinin de sahip olduğu ekonomik ve toplumsal sorunlar bu bölgeye katlanarak yansımakta ve bu yöreler halkının karakteriyle de birleşerek geçmişte tanık olduğumuz yaralar açmaktadır.

*
* *

Başbakan Ulusu Siirt'te yaptığı konuşmada, *"Ermeni problemi veya başka bir problem kisvesi altinda değişmez taktiklerini sürdürmeye kalkışan"* çevreleri işaret ederek, *"bu yüce milleti bölmeye, parçalamaya hiçbir iç ve diş mihrakın gücü yetmeyecektir"* dedi. Kuşkusuz Atatürk'ün misak-ı milli'si ile çizilen ulusal sınırlarda bir karış değişikliğe yol açabilecek en küçük bir girişim bile tüm Türk halkını karşısında bulacaktır.

Ancak Anadolu'nun sorunlarına ulusal bütünlük gözlüğünden bakarken Anadolu'nun bu bölgesinin toplumsal ve ekonomik yaralarına da eğilmek gerekiyor. Bu yaralara göz atıldığında da ulusal bütünlüğe yönelik kışkırtmalara açık bir yara gibi duran, bu bölgenin sorunlarına yeterince eğilindiğini söylemek zor olacaktır. Toprakları ve

öteki kaynakları hakça dağıtacak bir toprak ve tarım reformu henüz gerçekleştirilebilinmiş değildir. Bölgede tarımsal üretime canlılık getirecek olan büyük sulama projeleri ve öteki altyapı yatırımları kaynakların aşırı dağılması yüzünden ağır bir biçimde yürümektedir.

Oysa, 1978'den bu yana dışsatım arayışlarını Batı'nın yalnızca hammadde isteyen pazarlarının yanında Ortadoğu ve Basra körfezinin verimli pazarlarında kaydırmayı öğrenen Türkiye için, bu bölge giderek daha büyük yaşamsal bir önem kazanacaktır. Bu bölgede gerçekleştirilen altyapı, petrol satıcısı Ortadoğu pazarlarıyla şimdi daha çok ilgilenen kuruluşlar için ilginç hale gelecektir.

★

★ ★

Ailede birlik ve beraberliği sağlamanın birinci koşulu, aile üyeleri arasında ayrım yapmamak, olanakları aile üyeleri arasında hakça paylaştırmaktır. Birliğin en pekiştirici ögesi ise, ailenin olanakları artarken, bunun tüm üyelere yansıtılmasıdır. Birlikte katlanılan yazgılardan ve acılardan sonra birlikte yararlanılan gönenç ve zenginlikler çelik gibi sağlam bir dayanışma içinde bölünmez bir aile ortaya çıkarır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun azgelişmişliğinin etnik bir tabanı olduğunu söylemek iyiniyetli veya gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bu bölgelerin ötekilerine göre daha büyük boyuttaki sorunlarından tüm bölge halkı payına düşeni almıştır. Geçmişin ortaya çıkardığı acı deneylerden sonra sorun bu dar sosyolojik boyutundan kurtarılıp, bir gelişme ve gelişmenin nimetlerinden hakça yararlanma boyutu içinde ele alınmalıdır. Türkiye'nin bu ayrılmaz parçasında sorunları aşabilmenin bir yolu da bu insanlarda zor günler gibi güzel günlerin de birlikte paylaşılacağı duygusunu yaratmaktır.

★

★ ★

Kuşkusuz bütün bunlar yanında siyasal bir *"maya"* gerekecektir. Bu maya da *özgürlük* ve *demokrasi* olacaktır. Başbakan Bülend ULUSU Avrupa Parlamentosundan gelen bir heyetle görüşmesi sırasında, *"Türk milleti demokrasiyi kendine vazgeçilmez bir sistem olarak kabul etmiştir"* derken, Türk halkının bir özlemini dile getiriyordu. İnsanları içinde yer aldıkları kurumlar, toplumlar ve ülkelerle bütünleştiren en önemli duygu, o toplumun yönetiminde söz sahibi olabilmenin sağladığı duygudur. Bileşiminde bu duygunun yer almadığı gübrelerle beslenen topraklarda yeşeren bir bütünlük, ilk don ya da kırağı da büyük hasar görebilir.

Buna karşılık gelişmenin nimetlerinden hakça yararlanabilen, serde değil, açık havada ve verimli topraklarda yetişmiş, kendi kendine yaşayabilen bir demokratik sistemde yaşayan insanların oluşturduğu bütünlüğü ne birkaç Ermeni tedhişçinin başıbozuk eylemi, ne sınır boylarının ateş içinde yanan siyasal coğrafyası, ne Irak'ta araçlara saldıran kışkırtılmış güçler, ne de kendilerine siyasal bir kılıf uydurmaya çalışan silahlı haydutlar yıkabilecektir.

★

★ ★

Bayramlar, toplumsal kaynaşmanın, birleşmenin, pekiştiği, geçmiş kırgınlıkların bir süre için de olsa bir kenara bırakıldığı güzel günlerdir. Mantığında, sahip olunan zenginliklerden toplumun öteki üyelerinin de yararlanmasını sağlamak gibi bir dayanışma duygusunun bulunduğu Kurban Bayramını kutladığımız şu günlerde ulusal coğrafyamızın bu ayrılmaz yöresine aynı mantıkla yaklaşmak yararlı olacaktır.

SALIDAN SALIYA

Türkiye

● Devlet Başkanı Orgeneral Kenan EVREN FRANSA CUMHURBAŞKANI MİTTERAND'A UYARI MESAJI YOLLADI. Uyarı mesajında Fransız Radyo Televizyonu'nun sahip olduğu özgürlüğün bir başka ülkeye karşı nefretin kışkırtılmasını mazur gösteremeyeceğini belirten Evren Fransa Cumhurbaşkanı'nın geleneksel dostluğun zedelenmesine izin vermeyeceğine inandığını da belirtti.

● Başbakan Bülend ULUSU DEMOKRASİ'NİN TÜRKİYE İÇİN VAZGEÇİLMEZ BİR SİSTEM OLDUĞUNU SÖYLEDİ. Ulusu, Avrupa Parlamentosu üyesi sekiz parlamentere hitaben yaptığı konuşmada Türkiye'nin daha iki üç yıl ekonomik yardıma ihtiyacı olduğunu bildirerek demokrasiye dönüş hazırlıklarının sürdüğünü belirtti.

● BOŞANMAYI KOLAYLAŞTIRAN YASA TASARISI HAZIRLANDI. Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Başkanı Esat Şener eşlerin karşılıklı olarak anlaşması ve bunu Hakim önünde açıklamaları halinde tanıksız olarak boşanabileceklerini söyledi.

● Türk Medeni Kanunu üzerinde değişiklik çalışmalarını sürdüren komisyon "AİLENİN REİSİ KOCADIR" HÜKMÜNÜN YASADAN ÇIKARTILMASINI KARARLAŞTIRDI.

● TES-İŞ Federasyonu Başkanı Orhan ERÇELİK İŞVERENLE ANLAŞMAZLIK HALİNDE GREV UYGULANABİLECEĞİNİ SÖYLEDİ. Erçelik toplu sözleşme görüşmelerine işverenin altı gün içinde katılmaması halinde grev uygulamasına geçilebileceğini belirterek DİSK'in TÜRK–İŞ'e sızma hazırlığı içinde olduğunu öğrendiklerini de bildirdi.

● Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı MGK ve Genelkurmay Askeri Hizmetler Koordinasyon Başkanlığı bildirilerine aykırı olarak İŞÇİ ÇIKARAN 12 İŞVEREN HAKKINDA SORUŞTURMA AÇTIRDI. Askeri Savcılıkça Celalettin Düzgün ve arkadaşları Cevdet Karagülle, Hüsnü Demirkan, Galip Bülent Çoker, Gültekin İşler, A. Vahit Başgöz, Ali Seyfioğlu, İlhan Ergün, R.Kapıcıoğlu, Fahrettin Tekinalp ile Grand Otel Balin ve Elize Pavyon işverenleri haklarında soruşturma açıldığı saptandı.

● EGE BÖLGESİNDEKİ TUĞLA VE KİREMİT FABRİKALARININ İŞ DARLIĞI NEDENİYLE MEVSİMLİK İŞÇİLERİN İŞİNE SON VERMEYE BAŞLADIKLARI BİLDİRİLDİ. Piyasada yeterli miktarda talep olmayışı nedeniyle tuğla fiyatlarını 5-6 liraya kadar düşüren fabrikaların ellerinde tuğla stoku meydana geldiği ve fabrikaların ellerindeki stoku eritinceye kadar üretime ara vermek zorunda kalacakları belirtildi.

● Türk-İş'e bağlı Bes-İş Sendikası Genel Başkanı Çetin GÖÇER "İŞ VE SENDİKA YASALARINDA YAPILAN YENİ DÜZENLEMELER İŞÇİ HAKLARI AÇISINDAN GERİYE DÖNÜŞTÜR" dedi.

● Türk-İş Yönetim Kurulu üyesi ve Petrol-İş sendikası Genel Başkanı CEVDET SELGİ TÜRK–İŞ GENEL BAŞKANI DENİZCİER'İN İSRAİL GEZİNTİSİ VE HİSTADRUT İLE YAPILAN ANLAŞMA HAKKINDA BİLGİ VERİLMESİ İÇİN TÜRK–İŞ YÖNETİM KURULUNU TOPLANTIYA ÇAĞIRDI. Selvi, Türk-İş Genel Başkanlığına yaptığı yazılı başvuruda işçi sorunları ile 274 ve 275 sayılı yasalardaki değişikliğin değerlendirilmesini de istedi.

● ÖZEL ŞİRKETLERİN ÜRETTİĞİ BİRA FİYATLARINA YÜZDE 12.5 İLE YÜZDE 50 ORANINDA ZAM YAPILDI. Bira fiyatlarına yapılan zamların uygulanmasına başlandığı bildirilirken, Fabrika yöneticileri akaryakıt fiyatlarının yükselmesinin ve arpa maliyetlerinin artmasının bira fiyatlarına zam yapılmasını kaçınılmaz hale getirdiğini söylediler.

● YOLCU ÜCRETLERİNE YAPILAN ZAMDAN SONRA DEMİRYOLLARI İKİNCİ BİR ZAM KARARI İLE EŞYA TAŞIMA ÜCRETLERİNİ YÜZDE 40 ARTTIRDI.

● HAVA, DENİZ VE DEMİRYOLLARINDA YENİ ZAMLAR 1 EKİM 1981 GÜNÜNDEN İTİBAREN YÜRÜRLÜĞE GİRDİ. İstanbul-Ankara arası uçak ücreti 5000 lira, İstanbul-Ankara arasında sefer yapan Mavi tren ücreti ise 650 liraya yükseldi. Öte yandan buzdolabı, çamaşır makinası ve termosifon gibi ev aletlerine de zam yapıldı.

● CHP Çorum eski milletvekillerinden ŞÜKRÜ BÜTÜN SIKIYÖNETİM GÜVENLİK KUVVETLERİNCE GÖZALTINA ALINDI. Şükrü Bütün'ün yanı sıra CHP il Başkanı Avukat Cemal Solmaz ve Avukat Cemal Şahin'in de gözaltına alındığı bildirildi. Konu ile ilgili bir açıklamada bulunulmadı.

● KÖY–KOOP ESKİ GENEL BAŞKANI TARHAN VE 2 ARKADAŞI SALIVERİLDİ. Böylece Köy-Koop davasında tutuklu sanık kalmadı.

● Milli Gazete fıkra yazarlarından Sadık ALBAYRAK DEVLETİN HUKUKİ TEMEL NİZAMLARINI DİNİ ESASLARINA UYDURMAK AMACIYLA YAYIN YOLUYLA PROPAGANDA YAPTIĞI VE TELKİNDE BULUNDUĞU GEREKÇESİYLE İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI ÜÇ NOLU ASKERİ MAHKEMESİNDE 16 AY HAPİS CEZASINA ÇARPTIRILDI.

Dünya

● Yunanistan Panhelenik Sosyalist Hareket Partisi (PASOK) lideri Andreas PAPANDREAU SEÇİM PROPAGANDASI SIRASINDA YAPTIĞI BİR KONUŞMADA TÜRKİYE İLE YUNANİSTAN ARASINDA SAVAŞ OLMAYACAĞINI SÖYLEDİ. Papandreau yaptığı konuşmada böyle bir savaşın hiç kimsenin yararına olmayacağını da sözlerine ekledi.

● Dünya Bankası tarafından hazırlanan ve gizli olarak yayınlanması beklenen TÜRKİYE RAPORUNDA TÜRKİYE'NİN YATIRIMLARINI YÜZDE 40 AZALTMASI GEREKTİĞİ BELİRTİLDİ. Raporda Türkiye'nin yatırım alanındaki ağırlığı özel sektöre vermesi gerektiği savunulurken kamu sektörünün sadece bazı temel sanayi dallarına ve alt yapı yatırımlarına yönelmesi ve diğer yatırımları özel sektöre bırakması isteniyor.

● Geçen Cumartesi günü Türkiye-Irak sınırına 41 Km. uzaklıkta Simil İsmailiye köyü yakınlarında 9 TIR kamyonunu yaktıktan sonra 17 TÜRK ŞOFÖRÜNÜ DAĞA KAÇIRAN GERİLLALARDAN DÖRDÜ IRAK'DA İDAM EDİLDİ.

● İran'da yapılan seçimler sonunda ALİ HAMENEİ CUMHURBAŞKANI SEÇİLDİ İran'ın üçüncü Cumhurbaşkanı olan Hamenei'den sonra ençok oy alan üç aday da Başkan yedeği olarak kabul ediliyor. Hamenei'den sonra en çok oyu Ali Ekber Perveres'in aldığı açıklandı.

● Fransız Parlamentosu İKTİDAR VE MUHALEFETTEKİ MİLLETVEKİLLERİNİN OY BİRLİĞİ İLE YABANCI İŞÇİLERİN YASAL STATÜSÜNDE DEĞİŞİKLİKLER YAPAN BİR YASA TASARISINI KABUL ETTİ. Ülkede kaçak çalışanların 1 Ocak 1982 tarihinden başlayarak işe girdikleri tarih esas alınmak üzere yasal statüye sahip olacakları ve kaçak çalıştığı süre içinde de yasaların tanıdığı ücreti alacakları bildirildi.

● Bir süredir hasta olan Finlandiya Devlet Başkanı Urho KEKKOKEN'İN SAĞLIK DURUMUNUN BİRAZ DAHA KÖTÜLEŞTİĞİ AÇIKLANDI.

OLAYLARIN YORUMU

ÇEVRE BELEDİYE VE KÖYLERİN BAĞIMSIZLIĞI

BİRİNCİ Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığınca bir bildiri yayınlanarak, bazı çevre belediyelerle köylerin yeniden bağımsız duruma getirilmeleri ve tüzel kişiliklerine kavuşmaları sağlandı.

Bu bildiri ile, İstanbul iline bağlı Çatalca ilçesinde Büyükçekmece ve Hadımköy belediyeleri, Silivri ilçesinde Değirmenköy, Celaliye ve Selimpaşa belediyeleri, Yalova ilçesinde Çınarcık belediyesi bağımsız belediye başkanlığı durumuna dönüştürüldü. Şile belediyesi bünyesine giren Ahmetli ve Meşrutiyet köylerine de köy tüzel kişilikleri geri verildi.

Bilindiği gibi, büyük kentlerin çevresinde kurulmuş çok sayıda belediyenin ve bu belediyelerle büyük kent belediyesi arasında ya da yakınında bulunan bazı köylerin tüzel kişiliklerine ve bağımsız yönetim yetkilerine son verilerek bu köy ve belediyeler büyük kent belediyelerine bağlanmıştı.

ARAYIŞ'ın 23. sayısında bu konu ele alınmış, "Büyük kent belediyelerinin çevresinde tüm belediye hizmetlerinden yoksun UZAK-KENAR SEMTLER yaratıldığını", "**Bu uygulamaların çevre belediyelerle köylerden çok şey aldığını fakat onlara hiçbir şey vermediğini**" belirttikten sonra, "**iyi niyetle alınan bu kararın aynı iyi niyetle yeniden gözden geçirilmesi**" önerilmişti.

Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının son kararını, "**Haklı eleştirileri dikkate alarak hatalı işlemleri düzeltme**" anlayışının olumlu bir uygulaması olarak değerlendiriyoruz.

Ne var ki, büyük kent belediyelerine bağlandığı için hizmetleri aksayan köy ve belediyeler, yukarıda sayılanlardan ibaret değildir. İstanbul ilinin Bakırköy, Beykoz, Eyüp, Gaziosmanpaşa, Kartal, Şişli ve Üsküdar ilçeleriyle, Ankara ve Izmir illerine ve daha pekçok il'e bağlı beldelerde ve köylerde yaşayan yurttaşlarımızın durumu, örneğin Hadımköy'deki ya da Ahmetli'deki yurttaşlardan farklı değildir.

Bu nedenle, Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının sözü edilen 61 numaralı bildirisi ve onun gerekçesi örnek alınarak, İstanbul'un öteki ilçelerinde ve başka illerde yapılmış olan bazı köy ve belediyelerin büyük kent belediyelerine bağlanmasına ilişkin işlemlerin de aynı anlayışla gözden geçirileceği inancındayız.

Milli Güvenlik Konseyinin 34 numaralı kararında, çevre belediyelerin Sıkıyönetim Komutanlıklarının koordinesinde ve onların emredecekleri şekilde ana belediyelere bağlanması öngörülmüştür.

Bunun doğal sonucu şudur: Bu karar uyarınca yapılmış uygulamaların değiştirilmesi ve eski durumun geri getirilmesi de, ilgili Sıkıyönetim Komutanlığının kararına bağlıdır. Nitekim, İstanbul'daki son uygulamalarda bu yöntem izlenmiştir.

Soruna aylar önce parmak basmış, bu gibi yerlerde oturan yurttaşların yakınmalarını dile getirmiş bir yayın organı olarak, Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığından, Çatalca, Silivri, Şile ve Yalova ilçelerinde yapılan bu konuya ilişkin uygulamaların boyutlarını, tüm sıkıyönetim bölgesini içerecek biçimde genişletmesinin, başta Ankara ve İzmir olmak üzere öteki bölgelerin Sıkıyönetim Komutanlıklarından da, Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığının 61 numaralı bildirisindeki esasları örnek alacakları umudunu taşıyoruz.

Bu yapıldığı taktirde, hem "**hizmetlerin yeterli bir biçimde halka götürülmesi**" gerçekleştirilmiş, hem de "**eşitlik**" ilkesinin gerekleri yerine getirilmiş olur. •

SENDİKAL ÖRGÜTLENME

ÖTEDENBERİ Türkiye'de sendika seçme hakkının kısıtlanmasından ya da ortadan kaldırılmasından yana olan çevreler, sendika sayısındaki çokluğu buna bir gerekçe olarak göstermişlerdir.

Oysa, "**sendika enflasyonu**"ndan şikayet eden ve sanki sendikal birlikten yanaymış gibi görünen bu çevrelerin, asıl sorunlarını gizleyemedikleri de bilinmektedir.

Anayasa Mahkemesince haklı olarak iptal edilen, 1317 sayılı yasadaki, her iş kolunda bir tek sendika kurulmasını öngören hükümler kabul edilirken de böyle yapılmıştı. Bir yandan "**sendika enflasyonu önlenecek**" deniliyor, bir yandan da asıl amacın, "**istenmeyen**" bazı sendikaların kapatılması olduğu fırsat buldukça gösteriliyordu.

Kaldı ki, yaşanılan deneyler sendika enflasyonundan şikayet edenlerin, sendika enflasyonunu körüklemekten geri kalmadıklarını da ortaya koymuştur. Beğenmedikleri çoğunluk sendikalarına karşı, ayrı sendikalar/Konfederasyonlar kurulması için mali ve siyasal destek sağlayanların kimler olduğunu kamuoyu çok iyi gözlemlemiştir.

Herşeyden önce, sendikal birliğin, bir sendikal özgürlük ve sendikal deneyim sorunu olduğu bilinmektedir. Bunlar kazanıldığı ölçüde sendikal birliğin de doğal ve sağlıklı bir biçimde sağlanacağı yaşanan deneyler içinde de kanıtlanmıştır. 1961 Anayasası ile başlayan dönemde sendikalı işçi sayısı arttığı halde, sendika sayısı aynı oranda artmamıştır. Çalışma Bakanlığı kayıtlarına göre, sendikal örgüt başına düşen sendikalı işçi sayısı, 1960'da 650 iken, bu sayı son yıllarda 4 bine yükselmiştir.

İşçileri belli faaliyet alanlarında, tek bir çatı altında toplamanın yolu, siyasal iktidarların yasal ya da yasal olmayan yollarla ortaya koyacağı müdahalelerle gerçekleştirilemez. Esasen, 274 sayılı Yasa, demokratik ilkelerden ödün vermeksizin, işçileri olabildiğince az sayıda sendikal örgütün çatısı altında toplanmaya yönlendirici yeterli sayıda hüküm içermektedir. Toplu sözleşme ve grev yetkisinin kullanılmasında çoğunluk ilkesinin benimsenmiş

olması da bunun başta gelen kanıtıdır. Kaldı ki, demokratik ilkelerden ödün vererek sendikal birliğin sağlanması halinde doğabilecek sakıncaları da bilmek gerekir. Bu yönde bir çözümün uzun ömürlü olabileceğini düşünmek olası değildir.

İşçileri istemedikleri sendikal örgütlerin çatısı altında, siyasal iktidar baskısıyla toplama yönündeki girişimlere çeşitli dönemlerde de, değişik yönetimlerde de tanık olunmuştur. Bu tür girişimlerin ne gibi sonuçlar getirdiği, İkinci Dünya Savaşı öncesi Batı Avrupa toplumlarında da, günümüz Polonya'sında da görülmüştür.

Ülkemizde, sendikal yaşamı yeniden düzenlemeye yönelik, yeni yasa çıkarma çalışmalarının yapıldığı günlerde, bu konunun da gözden ırak tutulmaması gereği ortadadır. Yasa hazırlıklarına ilişkin yeterli açıklama yapılmamış olmasına karşın, tek sendika konusunun bazı çevrelerde yeniden gündeme getirilmeye çalışıldığı gözlenmektedir.

Yönetimin bu tür bir çıkmaz yolu benimsemeyeceği umudu, gerçekçilikten uzaklaşmak olmayacaktır. •

"İTLERİ SALARLAR SONRA DA KAMÇI ARARLARDI"

İNGİLTERE'nin ünlü gazetelerinden Financial Times 25 Eylül 1981 günlü sayısının ekinde "Türkiye'de Yatırım" başlıklı bir inceleme yayınladı.

İncelemede Türk ekonomisinde son zamanlarda sağlanan gelişmelere ilişkin bilgiler verildikten sonra, özellikle, yabancı sermaye alanındaki politika ve tutum değişiklikleri üzerinde duruluyor.

Bu çerçeve içinde, 6224 sayılı Yabancı Sermaye Yasasının aslında liberal bir yasa olduğu; ancak, geçmişteki politikalar ve uygulamalar nedeniyle yabancı yatırımcıların büyük güçlüklerle karşılaştıkları; ama şimdi, Türkiye'nin yabancı sermaye konusundaki tutumunda köklü bir değişim olduğu, böylece, hem daha önce yabancı sermayeye kapalı olan tarım ve madencilik alanlarının yabancı sermayeye açıldığı hem de yabancı sermaye yatırımlarında yabancı ortaklara daha büyük paylar verildiği anlatılarak, yabancı sermayeyi özendirmek amacıyla alınmış olan önlemlerin bir özeti veriliyor.

O arada, yabancı sermaye konusundaki bu köklü değişimi daha iyi anlatabilmek için, Türkiye'deki bir batılı yabancı sermaye temsilcisinin şu sözleri aktarılıyor: "Eski günlerde onlar (Türkler) itleri salarlar sonra da kamçı ararlardı. Şimdi çekicilik gösteriyorlar. İstekleri yazacak defter arıyorlar."

Gördünüz mü, geçmişte hükümetlerin politikalarını uygulayan ve Türkiye'nin çıkarlarını, ulusun yararlarını koruyan gariban bürokratların neye benzetildiğini!..

Buna karşılık, incelemede, halen yabancı sermaye işleriyle uğraşan bürokratlar uzun uzun övülüyor ve Özal, Batı Alman Eski Başbakanlarından Adenaeur'e benzetili-

yor.

Türkiye'de tarım ve madencilik alanlarında geniş yatırım olanakları bulunduğuna değinen inceleme, bir Devlet kuruluşu olan Etibank'ın yedi büyük madencilik projesi konusunda ortak yatırım yapmak üzere 100 kadar yabancı firmaya çağrı gönderdiğini bildiriyor.

İncelemede ayrıca, Türkiye'de huzur ve güven ortamının sağlandığı, üzerinde çalışılmakta olan çalışma yaşamıyla ilgili yasalar çerçevesinde toplu iş sözleşmeleri ve grev hakkının yeni esaslara bağlanacağı, o nedenle işçi ve ücret konularının artık yabancı sermaye için sorun olmaktan çıkacağı belirtiliyor.

12 Eylül harekatından sonra yapılan vergi reformu çerçevesinde yükseltilen kurumlar vergisi oranları nedeniyle yabancı şirketlerin vergi oranlarında yüzde yedi dolayında bir artış olduğunu kaydeden inceleme, **"bu oranların yabancı şirketler için yeniden indirilmesi düşünülüyor"** diyor.

İncelemede Türk özel kesim sanayiinin az sayıdaki aile gruplarının denetimi altında olduğuna işaret edilerek, Koç, Sabancı, Eczacıbaşı, Yaşar aileleri buna örnek olarak gösteriliyor.

O arada, 1979 yılı sonunda Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımları tutarının 228 milyon dolar dolayında olduğu; 1980 yılında bunun 97 milyon dolar arttığı; 1981 yılının ilk yedi aylık döneminde Türkiye'ye 200 milyon dolar dolayında yabancı sermaye girdiği, ancak bunun büyük bir bölümünün, Türkiye'nin garantisiz ticari borçlarının, Türk firmalarınca satın alınarak yabancı sermaye adı altında Türkiye'ye sokulan paralardan oluştuğu bildiriliyor.

Özetle, inceleme, bugüne dek yabancı sermayenin, çok uluslu şirketlerin bir türlü nüfuz edemedikleri Türkiye'nin de sonunda dışa açıldığını müjdeliyor!.. •

TÜRKİYE YATIRIMLARI AZALTMALI

BÜYÜK tirajlı gazetelerimizden biri, 2 Ekim günlü sayısında Dünya Bankası'nın Türkiye raporunu açıkladı.

Burada verilen bilgilere göre, Raporda, Türkiye'nin yatırımlarını yüzde 40 oranında azaltması ve bunun için de **"Sivas dördüncü demir-çeşik kompleksi, Karabük demir-çeliğin dört yeni tesisi, İzmir Foça'daki kaliteli çelik fabrikası, Orta Anadolu gübre kompleksi, dördüncü gübre kompleksi, Petkim yeni karbon siyahı fabrikası, Orta Anadolu rafinerisi ve bunlar gibi, Türkiye'nin üretim gücünü ve sınai kapasitesini arttıracak nitelikte başka yatırım projelerinin ve o arada bazı enerji projeleriyle alt-yapı projelerinin gözden geçirilmesi"** öneriliyor.

Bu, **"gözden geçirilmesi"** deyiminin, bunlardan vaz geçin anlamına geldiğine işaret ettikten sonra hemen şunu belirtelim. Bu, bizim dışımızda oluşturulmuş ve çıkarlarımıza uygunluğu tartışmalı bir uluslararası iş bölümü içinde Türkiye'nin tarımda, turizmde ve modası geçmiş belli sanayi dallarında uzmanlaşmasını öngören görüşün, o nedenle Türkiye'nin sınaileşmesini bir türlü içine sindiremeyen belli dış çevrelerin bilinen tutumlarının yeni bir örneğinden başka bir şey değildir.

Bu gerçeği böylece saptadıktan sonra, Türkiye'de özellikle kamu yatırımlarının çok dağınık olduğu ve bu alanda bir derlenip toparlanma gerektiği gerçeğini de belirtmek gerek.

Nitekim Devlet Planlama Teşkilatınca hazırlanmış olan 1981 Yılı Programında verilen bilgilere göre, kamu sektörü 1980 yılı yatırım programı, 9108 projeyi içeriyor. Bu projelerin gerektirdiği para toplamı Türk Lirası olarak 882,3 milyar. Bu projelerin gerçekleştirilmesi için gereksinme duyulan dış paranın Türk Lirası karşılıkları da 1980 yılı fiyatlarına göre 992,3 milyar lira. Yani 10 milyar doların üzerinde.

Her şeyden önce bu projelerin iç para ve dış para gereksinmesi bakımından Türkiye'nin gücünü aştığı ortada.

Bu projeler arasında 1957 yılından beri sürenler var. Zamanında seçmenlerinin hatırını **"hoş etmek"** için temelleri atılmış olanlar var. Geçmişteki koşullara göre değerlendirilip programa alınmışlar var. Ayrıca, sınırlı yatırım olanaklarının çok sayıda projeye küçük küçük dağılmasının, bu projelerin gerçekleşme sürelerini uzatmasının yarattığı sakıncalar var.

O bakımdan, yukarıda da değinildiği gibi, bu alanda bir derlenme toparlanma kaçınılmaz.

Bunun gibi, kıt yatırım olanaklarının, yatırım mallarının giderek ağırlık kazandığı bir sınai yapı oluşturacak, enerji kaynaklarını geliştirecek, tarımda verimliliği arttıracak, dışsatımda hızlı gelişme sağlayacak, alt-yapı yetersizliğini giderecek ve en kısa zamanda bitecek projeler üzerinde yoğunlaştırılması anlamına gelen böyle bir derlenme toparlanma sürecindeki tercihlerin, Türkiye tarafından, ulusal çıkarlarına uygun olarak yapılması da kaçınılmaz.

ERTELEME SORUNU

FRANSA'nın Strasbourg kentinde toplanan Avrupa Konseyi Danışma Meclisi, geçtiğimiz hafta başında, Avusturyalı Muhafazakar Parti Milletvekili Ludwig Steiner'in Türkiye ile ilgili olarak hazırlamış olduğu raporu ve bu rapora dayanılarak oluşturulan karar tasarısını kabul etti.

Bu karara göre, Türkiye'nin Avrupa Konseyi üyeliğinin devam edip etmeyeceği sorunu, Avrupa Konseyi Danışma Meclisinin Ocak 1982'de yapacağı toplantıda görüşülmek üzere ertelenmekte. Bu arada, Aralığın ılk yarısında Avrupa Konseyı Danışma Meclisinden 21 kişilik bir heyet Türkiye'ye gelerek durumu yerinde inceleyecek ve elde edeceği izlenimleri Danışma Meclisinin siyasal komisyonu ile hukuk komisyonuna sunacak.

Ve daha sonra, konu Ocak 1982 içinde Avrupa Konseyi Danışma Meclisi genel kurulunda yeniden ele alınacak...

Bu erteleme kararının 23 ekimde toplanacak olan Kurucu Meclisin yapacağı çalışmaların kapsamı ve niteliği hakkında daha yakından gözlemlerde bulunmak amacıyla alındığı anlaşılıyor. Bu erteleme, aslında, "Türkiye'de demokrasiye geçiş takviminden çok, öngörülen demokrasinin içeriği önemlidir" görüşünün ne denli doğru olduğunu göstermekte...

Gerçekten Türkiye'de kurulacak demokratik rejimin içeriği son derece önemlidir. Bu nedenle de, kamu oyunda tartışılacak olgunlaştırılan gerçek bir demokratik rejimin kurulması ve böyle bir rejime işlerlik kazandırılması gerekir Türkiye'de... Türkiye'ye de bu yaraşır. Çünkü Türk toplumu çağdaşlaşmada demokratikleşme sürecinde geriye dönülebilecek noktayı çoktan aşmıştır...

İnsan haklarına saygı, çağdaş ve uygar bir toplum olmanın temel ölçütlerinden biridir. Türkiye'de kurulacak demokratik rejimin insan hakları ve özgürlükleri konusunda bu temel ölçüte uyması gerekir. Çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne ulaşmayı hedef almış bir ülkedir Türkiye... İnsan hakları konusunda geriye atılacak her adım Türkiye'yi seçmiş olduğu hedeften uzaklaştırır. Böyle bir rejim Türk halkının gerçek özlemlerine de ters düşer...

Türkiye bugün demokrasiyi ve insan haklarını benimsemiş Batılı ülkelerle bir takım kurumsal ilişkiler içindedir. Avrupa Konseyi, savunduğu demokratik ilkeler, temel hak ve özgürlükler bakımından Türkiye'nin üye olduğu uluslararası kuruluşların başında gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti imzaladığı çeşitli antlaşmalarla bu uluslararası kuruluşun tam üyesidir. Benimsenen ortak degerler nedeniyle, Türkiye'de rejimin geleceği üzerinde Avrupa Konseyi çevrelerinde gösterilmekte olan ilgiyi "baskı" olarak nitelendirmek doğru olmaz. Bu doğru olmadığı gibi, Türkiye'de demokrasinin geleceğini Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ve parlamenterlerinin ilgisine bağlamak da aynı şekilde yanlıştır.

Türkiye'de rejim sorunu Türk toplumunun bir iç sorunudur. Türk toplumu bu sorunu ülkede gerçek demokrasiye ve insan haklarına işlerlik kazandırarak çözebildiği takdirde, ekonomik ve toplumsal gelişmesi için en uygun ve geçerli yolu seçmiş olacak, bu arada Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinde saygınlığı da artacaktır.

Türkiye'de insan haklarına saygılı gerçek bir demokrasinin kurulması ve işlerlik kazanması için tek güvence, Türk halkının engin sağduyusu ve demokrasiye olan bağlılığıdır. •

DUYARSIZ AMA UYSAL

SON zamanlarda Başbakan Yardımcısı Özal ile Merkez Bankası Başkanı Osman Şıklar'ın demeçlerinden sonra gazetelerin ekonomi sayfalarında en geniş yeri tutan haberler, kuşkusuz, zam haberleri.

Son iki aylık konuyla ilgili gazete başlıklarına bakıyoruz. Başlıklar şöyle:

"Demir ve pike dört ay içinde dördüncü zam yapıldı. Zam miktarı demirlerde yüzde 10-13, piklerde yüzde 25-33 arasında değişiyor" (17 Eylül 1981).

"Gazete kağıdına üç ayda yüzde 32 zam yapıldı" (18 Ağustos 1981).

"Türk Hava Yolları ve Denizcilik Bankası zam yaptı. Deniz yolları taşıma ücretleri yüzde 50, hava taşımacılığı ücretleri yüzde 32 ile yüzde 82 arasında yürseldi" (24 Ekim 1981).

"Ereğli Demir-Çelik Fabrikalarının 6 Temmuz - 10 Ağustos ve 18 Eylül tarihlerinde ürünlerine yaptığı zamların toplamı yüzde 62,5'u buldu" (26 Eylül 1981).

"Çimentonun tonuna 600 lira zam yapıldı" (20 Ağustos 1981).

"25 Ocak öncesine göre benzin fiyatları yüzde 214 oranında arttı" (7 Ağustos 1981).

"Buzdolabı, çamaşır makinası fiyatlarına yüzde 4 ile yüzde 12 arasında zam yapıldı" (30 Eylül 1981).

Tekel maddelerine, şekere, kömüre daha önce yapılan zamlarla Eylül ayı başında gübreye yapılan yüzde 66 ve Devlet Demiryolları taşımacılığına yapılan yüzde 100 oranındaki zamlar da ayrı. O arada gözümüzden kaçmışlar var ise bağışlansın.

Böylece zamlar, hem de büyük oranlı zamlar birbirini kovalıyor ve tüm tüketiciler, çiftçiler, köylüler, hatta iş çevreleri bu zamların bütçeleri ve işleri üzerindeki buruk tadını tadıyorlar, olumsuz etkilerini duyuyorlar ama, ülkemizde enflasyon göstergesi olarak kullanılan Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi, bu zamlara karşı pek duyarlı gözükmüyor.

Örneğin, en son yayınlanan Ağustos ayının Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi, 1980 Aralık ayı sonunda 3071,4 puandan, 1981 Ağustos ayı sonunda 3556,8 puana yükselerek, yüzde 15,8 oranında artmış gözüküyor. Yani yılbaşından bu yana enflasyon oranı yüzde 15,8...

Gerçi Ticaret Bakanlığınca hazırlanan bu endekslerin yapısının eski olduğunu, yalnızca 94 malı kapsadığını, endekse giren malların 1938 yılının tüketim değerleriyle ağırlıklandırıldıklarını, kiraları içermediğini ve o nedenle günümüzün gerçeklerini, halkımızın geçim sıkıntılarını yansıtmadığını biliyoruz.

Ama uysallıklarına ne demeli. Özal, "önümüzdeki ay fiyat artışlarının şu kadar olacağını, enflasyon oranının şuna düşeceğini bekliyorum" demesin. Endekslerimiz onu mahçup etmemeye büyük özen gösteriyorlar.

Uysaldır bizim endekslerimiz. •

PLANSIZ GERİ ÇEKİLME

- **Türkiye, ekonomik durumunu değişen dünya koşullarına uydurmak zorunda. Bu uyum süreci, 24 Ocak kararları çerçevesinde ekonomi daraltılarak gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Bu, plansız bir geri çekilmeğe benziyor. Geri çekilmenin nerede, ne zaman duracağı, nasıl toparlanılacağı bilinmiyor.**

DAR ve değişmez gelirli geniş tüketici yığınlarının, küçük köylülerin ve çiftçilerin, küçük esnafın ve sanatkarın, küçük ve orta boy sanayicilerin belini büken 24 Ocak kararları, belli çevrelerce kamu oyuna, başta Uluslararası Para Fonu (IMF) olmak üzere uluslararası resmi ve özel kredi kurumları tarafından borç verme ön koşulları olarak dikte edilmiş acı reçeteler gibi sunuluyor.

Bu kararların seçeneksiz olduğu ve dövize olan gereksinmesi nedeniyle, Türkiye'nin ekonomik alandaki seçme olanaklarının sınırlı olduğu izlenimi yaratılıyor.

24 Ocak kararlarının kamu oyuna böyle bir görüntü içinde sunulmasında, bu politikaların sürdürülmesinde bireysel çıkarları olan ve temel ekonomik kararları etkileme sürecindeki ve kamuoyu oluşturmadaki etkinlikleri bilinen büyük iş çevrelerinin baş rolü oynadığı görülüyor.

Bu çevreler, içeride olduğu gibi dışarıda da, oluşturdukları 24 Ocak kararlarından yana yapay bir ortam içinde "**bu model değişirse dıştan borç alamayız**" görüntüsü yaratarak adeta bir tür "**gözdağı**" veriyorlar.

Hattâ, döviz gelirlerinin yetersizliğine ve bu yetersizliğin yol açtığı varsayılan dıştan borçlanma zorunluluğuna işaret ederek, bu zorunluluğun Türkiye'nin ekonomik alandaki manevra olanaklarını daralttığı ve ekonomik karar alma özgürlüğünü sınırladığı izlenimini, seçeneksizlik izlenimini yaymağa çalışıyorlar.

Böylece, kendilerinin güçlenerek çıkmayı umdukları bir ekonomik daralma sürecinin ve bu sürecin temelinde yatan 24 Ocak kararlarının doğruluğuna, haklılığına, seçeneksizliğine, kamuoyunu ve tüm ilgilileri inandırmayı amaçlıyorlar.

Bu senaryoyu sahneye koyanlara, her şeyden önce, Türkiye'nin 24 Ocak kararlarından çok ayrı bir program çerçevesinde 1978–1979 yıllarında hem IMF'den, Dünya Bankasından ve özel bankalardan kredi aldığını hem de 6 milyar dolar dolayında borç erteletmeyi bildiğini anımsıtmak gerek.

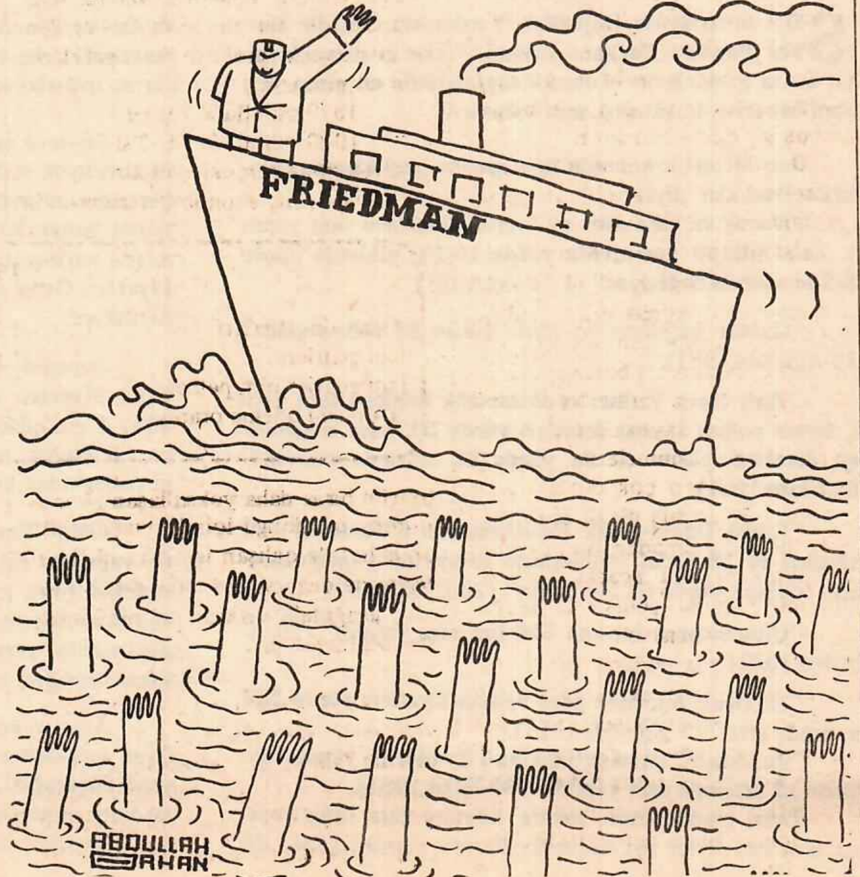
O nedenle, yalnız 24 Ocak kararları türünden kararlarla dış destek sağlanabileceği yolundaki savlar, gerçekçi değil, inandırıcı değil...

Dış ödeme güçlüklerinin ekonomik alanda seçme olanaklarını daralttığı ve karar alma özgürlüğünü sınırladığı savına gelince.

1950 ile 1980 yılları arsındaki otuz yıllık dönemin, çeşitli nedenlerle araya giren kesintiler dışında kalan uzunca bir bölümünde uygulanmış politikalar, özellikle enerji, ulaşım ve sanayi politikaları, ençok, "Türkiye'nin dış kaynaklara bağımlılığını arttırıyor, Türkiye'nin döviz gereksinmesini gittikçe arttırıyor" diye eleştirilmişti.

Gerçekten, demiryollarını savsaklayarak karayollarına ağırlık veren; ulusal kömür ve su kaynakları yerine dıştan alınan petrole dayalı enerji kaynaklarına öncelik veren; temel gereksinme maddeleri, ara ve yatırım malları yerine lüks tüketim malları üreten, ve ulusal kaynakları kullanmak yerine dıştan alınan girdileri kullanan sanayilerin gelişmesini özendiren bir yanlış politikalar, döviz tüketicisi bir ekonomik yapı oluşturdu.

24 Ocak kararlarının birbuçuk yılı aşan uygulama sonuçları, özellikle, dış ödemeler alanındaki sonuçları, bugünkü ekonomik yapı değişmedikçe sorunların süreceğini gösteriyor. Çünkü bu yapı, üretebildiğinin çok üzerinde döviz tüketiyor. Nitekim, iç tüketimin kısılması pahasına dışsatım hızla artıyor ama, bu alanda en anlamlı gösterge olan dış ticaret açıkları gittikçe büyüyor. Örneğin 1979 yılı Temmuz ayı sonunda 1,3 milyar dolar, 1980 yılında

2,2 milyar dolar olan dış ticaret açıkları, bu yılın Temmuz ayında 2,9 milyar dolara ulaşmış bulunuyor. Dışalımın yapısı incelendiğinde, Temmuz ayı sonunda birikimli olarak 5,2 milyar dolar olan dışalımın yüzde yetmiş beşinin, yaklaşık dört milyar dolarının hammaddelere ayrıldığı gözlemleniyor.

O nedenle bugünkü yapı içinde "**üretim artarsa döviz gereksinmesi artar**" diye, üretimin artmasından korkuluyor. Örneğin Özal, üretimin artmadığından yakınan iş adamlarına verdiği yanıtta, "**Ben aslında üretimin öyle çok artmasını da istiyor değilim, Çünkü, o zaman ithalatın bileşimi değişir ve dış ticaret açığı artar**" diyebiliyor.

Değişen dünya koşulları karşısında Türkiye, döviz tüketicisi olan bugünkü ekonomik yapısını değiştirmek ve döviz gelirleriyle döviz giderleri arasında belli bir dengeyi sağlayacak "**uyum sürecini**" planlı bir biçimde oluşturmak zorunda.

Gerçi 24 Ocak kararlarıyla belli bir uyum süreci başlamış bulunuyor. Ne var ki, dış ödemeler alanındaki dengeyi, ekonomiyi daraltarak gerçekleştirmeyi amaçlayan ve yapı değişikliğini, ulusal yararlara ve toplumsal çıkarlara uygun olmadığı çoktan beri bilinen serbest piyasa mekanizmasına bırakmış böyle bir uyum süreci, eğer bir benzetmek yapmak gerekirse, plansız bir geri çekilmeğe, başı boş bir ricata benziyor.

O nedenle, gerilemenin nerede, ne zaman duracağı ve nasıl toparlanılacağı bilinmiyor.

Üstelik bu geri çekilme hareketinde artçılık ödevi, küçük ve orta boy sanayi gibi, küçük çiftçi, küçük esnaf gibi ekonominin en güçsüz kesimlerine yüklenmiş bulunuyor.

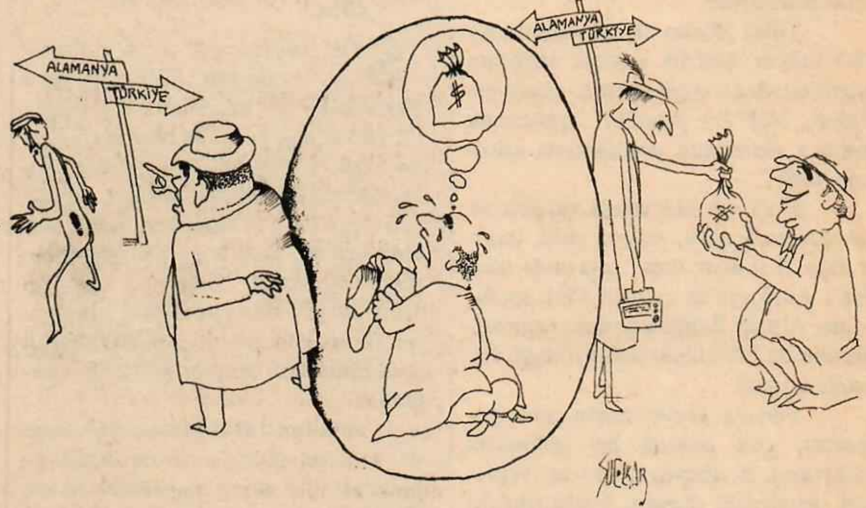
Oysa bunun yerine konulacak, Türkiye'nin öz kaynaklarına dayalı ve temel gereksinmelerine dönük, döviz tüketmekten çok döviz üreten bir yapıya yönelmiş planlı bir uyum süreci, hem daralmadan bu bunalımdan çıkma yolunu açacak hem de ekonomik alanda geniş bir seçme özgürlüğü sağlayacaktır.

Zengin kaynaklara, geniş olanaklara ve bunları akılcı ve verimli bir biçimde kullanabilecek yetişmiş kadrolara ve insan gücüne sahip olan Türkiye, gelişmenin nimetlerinin ve külfetlerinin hakça dağıtıldığı bir ortam içinde bunu gerçekleştirebilecek güçtedir. •

İŞÇİLERİN EKONOMİDEKİ YERİ...

BÜLENT TANLA

• Gelişmiş ekonomiler karşısında hergün biraz daha fakirleşen Türk ekonomisi bu döngü içerisinde yurtdışında çalışan işçilerimizin birikimlerini de değersiz kılmaktadır.

TÜRKİYE ekonomisinin son yıllardaki ödemeler dengesi incelendiği zaman, yurtdışında çalışan işçilerin gönderdiği dövizlerden oluşan "işçi gelirleri" kaleminin önemi anlaşılmaktadır. Bu önemi sayısal verilerle göstermek gerekirse "işçi gelirleri" dış satımımızın,

1979 yılında % 74.9'u

1980 yılında % 71. 2'si

seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Gelişmiş ekonomiler karşısında hergün biraz daha yoksullaşan ekonomimiz, bu döngü içinde yurtdışında emekleri ile çalışan işçilerin birikimlerini de değersiz kılmaktadır. Bu sonuç aşağıdaki ilişkide net bir biçimde görülmektedir.

	1979	1980	1981 (milyon $)
Akaryakıt ithalatı	1.762	2.922	3.700
İşçi gelirleri	1.694	2.071	2.900
İşçi gelirlerinin, petrol faturasını ödeme oranı	% 96.1	% 70.0	% 78.4

1981 yılında 2 milyar 900 milyon dolar düzeyinde gerçekleşeceği tahmin edilen işçi gelirlerimiz, 1979 yılına göre % 71 oranında artış sağlamasına rağmen, petrol giderlerimizin % 17.7 eksiliş ile ancak % 78.4'ünün karşılar düzeye inmiştir.

Yurtdışı işçi gelirlerininin çok büyük bir kısmını oluşturan Avrupa, özellikle Batı Almanya'da araştırmalar her beş Türk işçisi için bir Alman'ın görev yüklendiği sonucunu göstermektedir.

Ülkelerindeki yabancı işçi sorunlarına yoğun ve uzun vadeli çözümler için çaba gösteren uzmanlar, özellikle sahipsiz Türk işçilerinin davranış ve geleceklerine, kendi ekonomik çıkarları doğrultularında uygulamalara başlamışlardır.

Almanya'da çalışan Türk işçilerinin ortalama hane halkı gelirlerinin;

1975 yılında 1171 DM

1978 yılında 1471 DM

1981 yılında 2169 DM olduğu yapılan geniş araştırma çalışmaları verileridir. 1975-1978 yılları arasında % 45 olan tasarruf meyli, 1981 yılında % 35 düzeylerine inmiştir. 12 Eylül'den sonraki "istikrar" ve anarşik

ortam sonrası "güven" ortamında, Türk Lirasındaki sürekli ayarlamalarında etkisi ile işçi dövizlerinde önemli yükselmeler olduğu bilinen bir gerçektir.

Türkiye ekonomisinin önemli dar boğazları olduğu 1981 yılında işçi dövizleri ekonomimize soluk kazandırmaktadır.

Yıllar itibarı ile ekonomimize 2-3 milyar dolarlık kaynak sağlayan yurtdışındaki işçilerimizin döviz gelirleri, IMF'nin önerileri sonucunda oluşan ekonomik politikalarla eritilmektedir.

1981 yılı Mayısında yapılan bir araştırmaya göre, sadece yıllık tasarrufları 3 milyar dolar civarında olan Batı Almanya'da çalışan Türk işçilerinin Alman Bankalarındaki tasarruflarının da 7-8 milyar dolar olduğu hesaplanmıştır.

Yurtdışı işçilerimizin genel yapısının çok önemli bir bölümünü oluşturan B.Almanya'daki bu verilerin sergilediği durum, yurtdışındaki işçilerimiz IMF kadar güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Terk edilmiş görümününün hakim olduğu bu büyük kütle çalıştıkları ülkelerin sosyo-ekonomik politikaların sonuçlarına terkedilmiştir.

Türkiye ekonomisi yurtdışında çalışan işçilerimize iki yönden yaklaşmaktadır. Bu yaklaşımın ana ilkeleri,

1. Cari döviz akımını hızlandırmak,

2. Birikmiş toplu döviz mevduatını toplu olarak Türkiye'ye çekmek şeklinde açıklanabilir.

Demokrasiye dönüş hazırlıklarının yapıldığı ülkemizde yurtdışındaki işçilerimize sağlıklı yaklaşım;

a. Çalıştıkları ülke ekonomi ve toplumları ile ilgili sorunların gerçek biçimde tahlillerinin yapılması,

b. İzlenen ekonomik politikada, ekonomik gücünün bilincinde olduğumuz işçilerimizin ve ülkemizin çıkarları doğrultusunda gereken yapısal değişikliklerin yapılmasına bağlıdır.

Ekonomik dar boğazdan geçerken dış satım ve dış borçlanmadan elde edilen dış kaynaklara göre faydası çok yüksek ve ekonomik özverisi olmayan bu kaynak sahibi işçilerimize gösterilen ilgisizliğin sonuçları yine Türk toplumunun omuzlarına yüklenecektir. •

BİR ADIM İLERİ

AHMET ERDOĞDU

- **Türk tüzesini, şeriat düzeninden çağımızın uygar düzeyine ulaştıran Atatürk'ün ilerici ve devrimci görüşünü temel tutan her yasa değişikliği ulusumuzun çağdaş kimliğine uygun olur.**

SON zamanlarda Türk Yurttaşlar Yasası'nın (Türk Kanunu Medenisi) kimi kesimlerinde değişiklik yapılacağı yolunda basında haberler çıktı. Geçen hafta yayımlanan gazetelerden söz konusu yasanın aile tüzesi (hukuku) bölümünde kadın eşler yararına bir yenilik getirilmek istendiğini öğrendik. Yürürlükte olan yasamızda yer alan aile birliği başkanının koca olduğu yolundaki kuralın kaldırılmasının uygun görüldüğü belirtildi.

4 Nisan 1926 günü yayımlanan ve 4 Ekim 1926 günü de yürürlüğe konulan 743 sayılı Yurttaşlar Yasası (Türk Kanunu Medenisi) Atatürk'ün Türk Tüzesinde (hukukunda) yaptığı devrimlerinin önemlilerinden ve öncülerindendir. Atatürk bu yasa ile çağdaş ve en ileri bir yasa olan İsviçre Birleşik Devletinin yasasını Türk ulusuna olduğu gibi armağan etti. Bu bir büyük tüze devrimi idi. Çünkü teokratik düzende kurulmuş Osmanlı Devleti, din kurallarına şeriat ilkelerine dayalı bir yönetimde ve çağa ters düşen bir düzende hurdalaşmış bu nedenlerle tarihe gömülmüş idi. Geçmiş çağların çürümüş iyice tortulaşmış şeriat kurallarının yerine yirminci yüzyılın en ileri tüze düzenini getiren aileyi kişileri kul olmaktan arındırmış olan İsviçre Yurttaşlar Yasası Türk toplumuna en uygun olanı idi.

Türk Yurttaşlar Yasası'nın 152. maddesi şöyledir: (Koca, birliğin reisidir). Basında bildirildiğine göre bu kural kaldırılıyormuş. Eğer bu bildiri doğru ise bundaki amaç Anayasamızın 12. maddesinde belirtilen her Türk'ün yasalar önünde eşit olduğu ilkesini uygulamaktadır. Çünkü dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin her Türk yasalar önünde eşittir. Türk Yurttaşlar Yasası şimdiye değin evin seçimi, karı ve çocukların uygun biçimde bakımının kocaya ilişkin olduğunu vurguluyordu. Kocanın başkanlığı kalkınca onun bu görevi dolayısıyla üstlendiği sorumluluklarda da değişiklik zorunlu olacaktı. Söz gelimi evin seçimi, çocukların bakımı ve yetiştirilmeleri karı koca arasında ortaklaşa bir sorun olarak ortaya çıkacak, sorumluluk karı ve kocaya düşecektir. Bunun gibi başkanlık ile ilgili ve bu yasanın 318. maddesiyle başlayan aile tüzesinin ikinci bölümünde de yenilikler gelecektir.

Yasamızın kaynağı olan İsviçre Yurttaşlar yasası aile tüzesi 5. bölümünün Türkçeye aktarıldığı zamandaki 160. maddesi bizim yasamızın 152. maddesinin tıpkısıdır. Ev başkanlığı ile ilgili 331 ve sonraki maddeler de şimdiki yasamızın kaynağıdır(*). Bu duruma göre yeni yasa taslağı, kökendeki İsviçre yasasından ayrılıyor. Bu değişiklik ilerici ve devrimci bir değişiklik görünümündedir. Yasamızın yayınlanmasından bu yana 55 yıldır Türk toplumunda uygarlığa ulaşan olumlu gelişmeler yer almış ve Türk kadını da erkeğinin yanında kamusal ve özel kesimler ve üretim çevrelerinde çalışarak aileye üretici katkılarda bulunmaya başlamıştır. Böyle olunca bu değişiklik Atatürk'ün ilerici devrimci tutumlarına ve girişimlerine uygun sayılmalıdır. Ne var ki bu görüşümüz, yalnız ev başkanlığı konusuna ilişkindir.

Tüzemizin bu temelli yasasında değişiklik yapılırken, şu noktada da ulusal yarar olduğunu ve üzerinde önemle durulması gerektiğini vurgulamak isterim. Bu yasanın dili çok eskidir, osmanlıcadır. Yeni kuşaklar bunu anlamamaktadır. Yurttaşlarımızın kendilerini yönetecek bir yasayı okuyup da anlayabilmeleri için yasanın Türkçe sözcükler ve terimlerle donatılması çok yerinde olur. Atatürk kavramı doğrultusunda her bakımdan her gün bir adım daha ileri gitmek zorundayız. •

(*) *Oser/ Schönenberger, Schweizerisches Zivilgesetzbuch Textausgabe, Zürich, 1926.*

EMEK 'META' DEĞİLDİR

ULUSLARARASI Çalışma Örgütü (ILO), Birleşmiş Milletler'in en önemli ve etken uzmanlık organlarından birisidir. Türkiye de bu örgütün eski bir üyesidir. Üyelik başvurusu Atatürk'ün imzasını taşımaktadır.

Örgütün amaç ve hedeflerini belirleyen ve 'Philadelphia Beyannamesi' olarak anılan 1944 tarihli belgede, örgütün temel ilkeleri saptanmış ve bu dört ilkenin birincisinde emek tanımı "Emek bir meta (mal) değildir" biçiminde ifade edilmiştir.

Örgüte üye olmanın doğal ve pratik sonucu, benimsenen bu sözleşme ve yasa hükümlerinin, hiçbir özür ileri sürmeksizin, yaşama aktarılması yani işyerlerinde uygulanmasıdır. "Batı aleminin bir parçası olmak" ancak böylece mümkündür.

Özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliği olarak bilinen işçilerin işyerlerinde çalışmaları sırasında uğrayabilecekleri kazalar ve çalışma ortamının tehlikelerine karşı korunmaları konusunda denetim sistemine ve denetimle görevli elemanlara derhal önlemler almak ve yaptırımlar uygulamak yetkileri tanınmıştır. Konunun önemi nedeniyle iş mevzuatımızda, pek küçük istisnalar dışında, sanayi işyerlerinin kurulmasından önce Bakanlığın izninin alınması öngörülmüştür. Sanayi devriminin acı deneylerinin işçilerin korunması yönünde sağladığı bu yasal güvenceye karşın Türkiye'de kurma izni almadan açılmış çok sayıda işyeri vardır. Bunların büyük bir bölümünde işçiler yaşamlarını tehdit eden ciddi tehlikeler içinde çalışmak zorundadırlar. Böylesine sağlıksız bir ortamda denetim organlarına tanınan derhal önlem alma yetkisinin kullanılması ayrı bir önem kazanmaktadır.

Çalışma Bakanı Prof.Dr. Turhan Esener imzasıyla Bakanlık örgütüne gönderilen 10.Eylül.1981 tarihli 1981/20 sayılı genelgede, iş hukukunun doğuşuna kaynaklık etmiş ulusal ve uluslararası düzenleyici tasarrufların ve iş hukuku öğretisinin herkesçe bilinen ve kabul görmüş temel ilkelerini yadsıyan bir uygulamanın başlatılması emredilmektedir. Genelge ile uygulamaya konulan yeni düzenin yasa ve tüzük hükümlerine aykırılığı bir yana, kullanılan ifade, çalışma ile ilgili yasaların özenle kurmaya ve korumaya çalıştığı emeğin yeri ve bu anlamdaki işçi işveren dengesini umursamaz bir nitelik taşımaktadır. Örneğin, işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği teftişi yapmakla görevli müfettişlerin teftişleri sırasında "İşgüvenliği müşaviri" gibi hareket edecekleri ve "işçi sağlığı ve işgüvenliği açısından yaptırılması istenen hususların cezai müeyyidelerini tatbik etmekten çok (tatbik etmeden önce değil) bu konuda zaman içinde eğitim yoluyla ikna ve inandırma metodunu tercih" edecekleri ve bugüne kadar yapılmış olan teftişlere ilişkin raporların da gereklerinin yerine getirilmeyerek dosyalarında saklanacağı belirtilmektedir. Bununla da yetinilmemiş, kurulmadan önce izin alınması zorunluğu dışında tutulan alan, tüm inşaat işyerlerini kapsayacak biçimde, ilgili tüzüğün açık hükmü hiçe sayılarak, bu genelge ile genişletilmiştir.

Bu durumda, işçi için (ilgili tüzüğün deyimi ile) "hayati tehlike" gösteren bir eksikliğin ya da aksaklığın uzman müfettiş tarafından saptanmış bulunması gözardı edilecek ve işverenin büyük bir sabırla eğitilmesi ve ikna edilmesine çalışılacaktır. Yeni uygulamanın özü budur.

Bakanlığı bu denli ters bir uygulamaya girmeye iten nedenleri merak edenler için genelgenin gerekçesi açıktır. "Memleketimizin içinde bulunduğu ekonomik şartlar gözönünde bulundurularak ve üretimin aksatılmamasını da teminen..."

Ülkemizin içinde bulunduğu olağanüstü durum ve bu arada ekonomik koşullar, Anayasa'daki işçi haklarının yeniden ele alınmasını gerektirmiştir. Ama bu gerekliliğin üst düzeyde artık belirlenmiş olan sınırlarının yeni Bakanlık uygulamalarıyla genişletilmesi, çok önemli sakıncalar yaratır. Hem de "insan" yaşamı gibi bağışlanmayacak bir konuda. ●

DENİZCİ BİR ER

DENİZCİLER genellikle zor koşullara, denizin çalkantılarına, fırtınalara dayanıklı kişilerdir. Güneşe, rüzgara kolay kolay pes etmezler. Yürekli kişilerdir, doğru bildiklerini yaparlar, bazı tehlikelere de kulak asmazlar.

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier de soyadına layık bir kişi olduğunu kanıtladı geçen hafta. Kendi örgüt tabanı bir yana, kendi Yönetim Kurulu'ndan —ya da en azından bazı üyelerinden—, basından, Hükümetten habersiz İsrail'e gitti. Ne olduğunu kimsenin bilmediği bir de anlaşma imzaladı İsrail İşçi Sendikaları Konfederasyonu Histadrut ile...

'Gizlilik' *çıkar yol değildir. Türkiye birçok bakımdan ileri bir ülkedir. Gelişmiş iletişim kurumları, radyosu, televizyonu ve de basını vardır. Bütün bunlardan önce de üst düzeyde bir demokratik bilinci vardır birçok kuruluşun. Türk-İş üyesi işçiler, toplumsal koşullardan tutun, uluslararası ilişkilere, hele hele kendilerini ilgilendiren uluslararası kuruluşlara üyelik konusuna, bir ayrı bilinçle bakarlar. Anlayışları, görüşleri inançları doğrultusunda değerlendirmeler yaparlar.*

ICFTU'nun, Türk-İş üyeliğini askıya alma kararı verdiğinde olduğu gibi; Asya İşçi Örgütlerinde, ARO'da yeni arayışlar içine girilip, Türk işçisini yıllardır doğru bilip izlediği batılı yoldan ayırma uğraşı içine girildiğinde olduğu gibi, birileri çıkar Türk işçisine onuruyla sahip çıkma kavgası verir.

Bu kez de böyle olmuştur. Türk-İş Yönetim Kurulu Üyesi ve Petrol-İş Genel Başkanı Cevdet Selvi hesap sormuştur Türk-İş Genel Başkanlık makamından.

"Türk işçisini ve demokratik rejimi yakından ilgilendiren gelişmelerin yoğunlaştığı" *günlerde* "dış politikamıza, düşünce ve ilkelerimize ters düşen İsrail seyahati ve Histadrut ile yapılan anlaşmalar hakkında geniş ve gerçek bilgi verilmesi" *için toplantı çağrısında bulunmuştur bir bilinçli sendikacı, bir işçi kuruluşu.*

Türk işçisi, ICFTU kararı sonrası "Bu bir kara lekedir" *diyenlerin, İsrail'de Histadrut anlaşmasına ne isim verdiklerini merak etmektedir.* "Geniş ve gerçek" *bilgiler istenmektedir Türk-İş Genel Başkanlığından.*

İsrail'in saldırgan tutumuna karşı, Birleşmiş Milletler topluluğuna üye birçok ülke gibi tavır alan Türk dış politikasını bile bile, yapılanların bir adı olmalı, birileri bunun hesabını vermeli elbet.

"ARKADAŞLIKLAR DA SEVDALAR KADAR GÜZELDİR"

FİKRET OTYAM

1981 Ocak ayından Eylüle kadar ben, asma kat atölyemde resim yaparken karım da curfalık tezgahında —biraz da çileyle karışık— kilim dokudu ki biz bunlara göznurumuz, alın terimiz, emeğimiz diyoruz haklı olarak. Günde ortalama en azından yedi sekiz saat çalışmak, uğraşınız ne olursa olsun en azından yedi sekiz saat çalışmak, bu uğraşınıza saygıdır, sevgidir aslında. Ve bunları, yani emeğimizi bu kelli de İzmir'e denkledik, İş Sanat Galerinin o tertemiz duvarlarında İzmir'lilere sunduk.

Gazipaşa'nın o dingin sessizliğinden sonra İzmir bana korkunç gürültülü geldi, yadırgadım, huzursuz oldum ve üç dört yıldır telefonla konuşmamıştım —bizim burada manyetoludur da— alınca elime o çevir sesini dinledim uzun uzun, içim bir hoş oldu, sonra korkarak çevirdim numaraları bir yanlışlık yapmamak için!. Yirmibirinci yüzyıla yaklaşırken elbette Manisa Tarzan'lığına yada Robenson'luğa gerek yok ama, inanıyorum ki yazı olsun, çizi olsun büyük kentlerde bu denli çalışma olanağını bulacağımı sanmıyorum, İzmir'de birkez daha anladım bunun doğruluğunu.

Bekâr öğrencilik yıllarımdan bu yana severim yemek yapmayı, var olanlarla yemek icad etmeyi ve sunmayı, ol nedenle kitapçı dükkanlarının vitrinlerine baktığım kadar, kasaplara baktım, manavlara, sebzecilere, sakatatçılara ve illa balıkçılara! Burada deniz yüzotuz metre ötemizde ama, balık tutmaya —inanması zor— zaman ayıramadım tüm araç ve gerecimin olmasına karşun, elimde olta deniz kenarına durursam saatlerce, işte o zaman gerçekten "emekli" olmuşum gibi bir duyu bastıracaktı yüreğimi, biraz da bundan, yani deniz kenarında balığa hasret kalmışız, gam etmiyorum, yedi gün yedi gece balık yedim, adam olana bin yıl yeter!

İzmir'de de kadim dostlar günlerimizi parsellediler, o yedi gün nasıl geçti anlayamadık. Almanya sergisinin heyecanını yaşayan Fahir Aksoy'un yeni çalışmaları halâ gözlerimin önünde. Türk halk giysilerinin bilimcisi ve akıl almaz bir koleksiyon sahibi Sabiha Tansug'u, gazeteci Haluk Tansuğ'u görmeye gittik seksen kilometre ayrılıp İzmir'den, bin yıllık dost Sefer Aytekin'in herbir parçası müzelik olan asıl göz nuru, el hüneri çevre koleksiyonunu, kilimlerini ağzımız bir karış açık izledik, okşadık ellerimizle, halkımızın ince, zarif, yılların ağularından süzülüp gelen el emeği ve göz nurlarına birkez daha saygı duyduk. Fotoğraf ustası Yusuf Tuvi işini gücünü bırakıp Akhisar, Manisa, Sındırgı demeyip kurulan kilim pazarlarına götürdü, keçecileri izledim, bu geleneksel halk işini bir kez daha sevdim ve beş saat ter akıtıp alnımdan, kocaman bir keçe nakışladım evimize ve bana resim yapmak, yazı yazmak kadar yaşama kıvancı verdi bu uğraş da...

İzmir denince Samim Kocagöz düşer aklıma ve Suat Taşer, biraz daha taze İzmir'li olarak. Bir ameliyat sonucu sayrılar evinden kendi evine dönen Samim usta ile telefonla söyleştik, bir gecemizi Suat Taşer ile bölüştük, özlem giderdik eski Ankara'lılar olarak. Yeni dostlar edindik, yeni arkadaşlar, en yoğun, en hareketli saatler, geceler, gündüzler, şiir dolu, resim dolu, duygu dolu anlar da Turgay Gönenç ile geçti. Şair, ressam, eleştirmen yazar, bağlama ustası ve korkunç bir matematikçi Turgay'ın evinde can arkadaşım ressam Orhan Peker'in hiçbir yerde sergilenmemiş hepsi birbirinden güzel resimlerine dalıp gittim ve sergimizin açılışında bir rastlantı İzmir'de olan Nedim Günsür'ün de. Orhan ile Nedim ile Akademi yıllarımıza, Bedri Rahmi Eyüboğlu atölyesine ilk gençliğimize uzandıysam suç bendem'ola? Bir şey anlatırken o akıl almaz heyecanıyla, bir cümlesi kaldı aklımda Turgay Gönenç'in... "Arkadaşlıklar da sevdalar kadar güzeldir", bu, bir şiir dizesidir aslında tekdüze bir cümle değil, anlamlı, güzel, ol nedenle yazıma bu başlığı aldım Gazipaşa'dan'a bu hafta. . "Arkadaşlıklar da sevdalar kadar güzeldir", üzerine biraz düşünmek ister misiniz, bu zehir zıkkım yaşam içinden bir nebze uzaklaşmak, uzaklaşabilmek için? Belki yeni, belki eski okurlarımdan gelen mektuplar, hepsi sevgi dolu, güç veren, destek veren, kutlayan. Gerek aleyhime gerek lehime olsun, bildim bileli hep mutlu etmiştir okur mektupları; mektuplar, yazarıyla okuyanı arasında bir kan dolaşımıdır, bir paylaşmadır kederi ve kıvancı, bir destektir, öfkeli bir boşanmadır haklı haksız ama çok değerli birşeydir, bir sevgi simgesidir çoğunluk, yanı sıra ilgi, güven. Yıllar yılı adresli olanlarını cevaplamışımdır, yer elverdiğince adressizleri yanıtlamışımdır bana ayrılan sütunlarda, yıllar yılı böyle olmuştur bu, şimdi bunu yeniden yaşamanın, yeniden bunun tadını duymanın mutluluğu içinde olduğumu yazsam ayıp mı olur acep?

Utanmasam, sereceğim postumu PTT önüne şu günler, nedeni de şu mektuptur:

"Adı Yemen'dir adlı yapıtınız dizilmek üzere matbaaya verilmiş bulunmaktadır. Kapak baskısı da yapılmıştır. Muhtemelen ay sonunda piyasaya verilecektir. Size iletilmek üzere postadan çıkan bir mektupla birlikte, 2 adet sözleşme gönderiyorum. İmzalayıp birini lütfen bize ulaştırınız. Çalışmalarında başarılar diler saygılar sunarım. YAZKO Yayın Müdürü Öner Ciravoğlu"

Sergimize eşden dosttan çiçekler geldi, sağolsun hepsi, ama beni yine çok duygulandıran üzerinde "Cumhuriyet" yazısı olan o koca sepet oldu İzmir Bürosundaki eski kapıyoldaşlarımın yolladığı, gerçi kanlı bıçaklı değiliz Sayın Nadir Nadi ile ve yanındaki birkaç kişiyle, ama bu koca sepet çiçek, arkadaşlıkların da sevdalar kadar güzel olduğunun en belirgin elle tutulur, gözle görülür, burunla da hissedilir bir simgesiydi benim için ve bir uygar davranış belgesiydi, işte bundan duygulandım neyi kimden saklayayım, esirgeyeyim?

Sevilmek, aranmak dünya nimetleri içinde en makbuludür benim için, ellibeş yaş içinde iki kişiyle dargınım, koca dünyada o iki kişiyle yoktur selamım sabahın, birisi —nedenini ikimiz biliriz— kadim dostum, arkadaşım, adını bir zamanlar benim takma adım sanan kişilerin de var olduğu kadar yakınım şair Ahmed Arif'tir. Turgay, saz eşliğinde O'nun halâ dilimden yüreğimden düşmeyen mısralarını en hasından okurken bu selamsızlığa sabahsızlığa yine de isyan ettim bu selamsızlıkta sabahsızlıkta haklı olmamın rağmına!.

Diğeri mi, ko gitsin suratının karası yüreğine vurmuşu!.

Gazipaşa çarşısında bir hazine buldum, PTT binasının gri—mavi posta kutusunun içinde ki bunlar merhabadır, selamdır, haberdir, gazetedir, dergidir, tıkış tıkış olmuş taahhütlülerdir imza bekleyen, uçaklı uçaksız mektuplardır eve gelip kümese bakanda bir aylık yedi sarı civcivin kediler tarafından yenilmesinin rağmanı keyif kaçırtmayan koca bir zarf dolu posta geldisi, postanın getirdikleri, hepsi hoş gelmiştir safalar getirmiştir başım gözüm üstüne, yüreğime.

Burnuna matbaa mürekkebi değmiş kişinin emeklisi olur mu, işte yaşamama neden bir haber daha, "**muhtemelen ay sonunda piyasaya verilecektir**". 25 kez duymuşumdur otuz yılda bu haberi, 25 kez, bu 26. dır, fırından çıkan taze somunlar gibi taptaze bir kitap daha. Kitabı teslim ettikten sonra tam üç kez Z bombası yedi kağıt fiyatları, o, tam dört asır bir hiç uğruna ayak bastığımız milyonlarca vatan evladını şehit verdiğimiz Yemen ellerinden çektiğim fotograflar da kitapta acep varm'ola? Yaman meraklanıyorum, işte, bundan dedim sererim postu PTT önüne diye, kapağı nasıl oldu, dizgisi nasıl oldu, dizgi hatası olmayan kitaptı, yazıydı hiç olmaz bizde, acep oranı ne ola ki? Siz olsanız yaman meraklanmaz mısınız a gülüm?

Bir posta çıkıntısı da hayli güldürdü beni. Ankara Gazeteciler Cemiyeti'nin bir yıl önce Kaş ilçesi burnundan aldığı arsadan hisseme düşen birbuçuk dönümlük payın tapusu da geliverdi!. Bizim koca yörük doktor Yüksel Burkutoğlu'nun bir sözü vardır unutmadığım, "**kaderin kel**", der! İşte bunun ispatlayısıdır bu tapu denilen o nakışlı kağıt. Hayatta bir tapu sahibi oldum, üzerinde adım yazılı, ne ki babamın adı Ahmet Vasıf iken, onlar yazmışlar Mehmet Vasıf! Tapudur, ha Ahmet, ha Mehmet olsun farketmez demezler ki, al başına belayı, mahkemeler, ilamlar şunlar bunlar, Gazipaşa'lıların deyimiyle "**kel bir iş**"!. O da gelip beni buldu! Ahmet adlı babamın adını beğenmeyip Mehmet yazan er kişi ya da hatun kişi ne diyeyim sana, ne edeyim? Adresini bilsem, bir dal muz salardım, başka bi-şey değil!

Demirel'in (N) si ne oldu diyenleredir yanıtım, ne olacak arasına 500 lira sıkışmış, İzmir'de çıkardılar üç santimlik bir çelik tel, ederi 500 lira! Süleyman Demirel, sözünün eri değildir benim için. Demirel ile sadece iki noktada gönül ve kafa birliğimiz ortaktır. Birincisi büyük Fırat projesi enerji ve sulama projesi Güneydoğu ve Doğu Anadolu'ya, daha daha tüm ülkeye bet bereket saçacak, aç ulusların insanlarını bile doyuracak bu çok büyük projeyi severiz tutarız, bu bir. İkincisi koca Başbakanken bile kuşbazdı, kuşseverdi benim gibi. Sevdiğim kuşlardan bir tür de "**Muhabbet**" kuşudur, kırmızıdan gayri tüm renklere bürünmüş, Avusturalya çayır papağanı. Parlamento-da Basın bürosunda biz de başkaları gibi "aslı" olmayan işler hakkında çene yorarken, zamanın Devlet Bakanı Turhan Bilgin, çayır papağanı üzerine çok ciddi söyleşimize katılmış, "**Otyam o dediğin kuştan beyfendi de var, bir tane iste**" demişti. Herkesin kredi, makam istediği bir dönemde olsa bile, "**Sayın Bilgin, bak bu olmaz, sen iste benim yerime**" demiş ve söz almış ve ilk gördüğümde sonucunu sormuş, "**Tamam, söyledim**" yanıtını almıştım. İş kalıyordu resmen ve alenen istemeye.

Cumhuriyet Senatosunda çok ağır tartışmalı bir toplantıdan sonra Başbakan, yanında bakanlar ve hallice senatör olduğu halde dışarı çıkınca ben de basın locasından fırlayıp Demirel'i merdiven başında yakalamıştım, selamlaşınca "**Beyfendi bizim kuş ne oldu?**" demiştim. Demirel başından yüzüne kadar kızarmıştı, bir an duraklady, sordu, "Ne kuşu?", "**Şey efendim, muhabbet kuşu, kırmızı muhabbet**", hani ben de tam sırasını seçmiştim kuş istemek için!. Afalladı, kızar gibi oldu, kızmaktan vazgeçer gibi oldu, "**Bulacağım, bulacağım sana bir kuş, hem de kızıl, sen seversin**" deyip acı bir gülümsemeyle uzaklaşmıştı, orada kalakalmış idim, şaşkın, Turhan Bilgin'in bir kazık attığını düşünerek!

Bir gün sırası gelende, işin aslını Başbakana anlattım, Avustralya çayır papağanları üzerinde denemeler yaptığımı, bunları ayrı renklerden çiftleştirerek kırmızı türünü bulmaya çalıştığımı açıklayarak. Başbakanda kırmızı bir kuş varmış ama, bu kanarya imiş, bizim Devlet Bakanı kanarya ile muhabbet kuşunu karıştırmış ve Başbakan gönlümü almak için bana Bursa'dan yeni getirilen bir çift kanaryayı vereceğine söz verdi ki sanırım o tarih milattan önce bir tarih idi, şimdi tarih 1981, bizim kırmızı kanaryalar hala gelecek!.

Ne ki şimdiki Başbakan Sayın Ulusu o büyük projenin geç de olsa ilerlediğini, çalışmalardan gurur duyduğunu muştuladı, dalıp gittim yine Urfa, Harran ovalarına.. Mutlandım, ağır da olsa proje gün gün gerçekleştiriyor halkımı fukaralıktan, karanlıktan kurtaracak o canım proje, temelinde bir malalık harç da benim var. Temel atma töreninden sonra üç dört kez gittim, kendimi tam yetkili, tam görevli bilip "**teftiş**" ettim, dertler dinledim, dertleri bakanlara anlattım, Başbakan olmayan o sıralar Demirel'e de anlattım, "**Korkma bu iş ergeç ilerleyecek, bitecek. Biz oraya bir demir gazzık çaktık ki Otyam, felek çıkaramaz**" diyerek yüreğimi serinletmiş idi.

Şimdi sözüm Sayın Başbakan Ulusu'yadır. Sayın Ulusu, siz denizcisiniz, ne var ki Urfa'ya deniz yok, ol nedenle rica ediyorum, uçak da gemi kadar sevimli bir buluştur, ama süratlidir, n'olur, öyle 18 ayda bir değil, hiç olmazsa iki üç ayda bir lütfen gidiniz oralara, çalışmaları bizzat denetleyiniz, akıl almaz bürokratik engeller vardır dinamitlerle atılmayacak, parçalanmayacak, pratik çözümler getiriniz, bulunuz ve hızlandırınız işleri. Dış para için yiğit işçilerimizden yararlanma formülü iyidir, bilesiniz ki Gazipaşa deyimiyle "Cavurlar" ülkemizin kaderini değiştirecek bu projeye ha deyince kredi vermezler, vermeyecekler de Fırat'ın suyunu akıttığımız bazı komşu ülkelerin bunları kendi komşu ülkelerine sattığını da elbette biliyorsunuz, bundan neden yararlanılmasın?

Evet, üç ayda bir gitmek zorunlu ama, ben hangi birisine yetişeyim diyorsanız, bendeniz de diyorum ki, o zaman bana bir yetki belgesi veriniz, yolluk molluk da istemem, eskiden yaptığım gibi ben denetleyeyim gönüllü olarak.

Ölümden korkmuyorum, ölüm mü geldi safa geldi, tek yanacağım bilinsin, bu projenin suyunun Harran ovasına aktığını görememek.

O suyun aktığını görmeden ölürsem, işte o zaman gözüm açık gideceğim.

Arkadaşlıklar da, sulama projeleri de, elektrik üretim merkezleri de sevdalar kadar güzeldir de ondan böyle vurgunum başta Güneydoğu'ya can verecek yapımlara. ●

CEZA YARGILAMA YÖNTEMİ

TEOMAN ERGÜL

- Uygulamada, *"işkence"* ile alınmış olduğu savunulan *"ikrar"* ve *"atfı curmi"* savları, adaleti yanıltacak boyutlara ulaşmıştır. Bu iddialar gerçek olabileceği gibi, aksi de kolay bir savunma ve *"yiğidin kalesi olan inkara"* yönelmenin kolay yoludur. Bu savlara son vermek için savunma olayın başından beri sanığın yanında olmalıdır.
- Savunma, iddia gibi ve hatta ondan daha fazla ihmal edilmiştir. Savunma mesleği, gereksiz duruma sokulmuştur. Uygulamalar avukatı gereksiz kişi haline getirmiştir. Ticari araç haline dönüştürmüştür.
- Bir ulusun yargılama yöntemleri o ulusun çağdaşlık ve demokrasi anlayışını ortaya koyar.

ADALETİN çabuklaştırılması, özellikle ceza hukukunda çabuk hüküm verilmesi istemi, sık sık ortaya atılan, toplumun bunalım geçirdiği dönemlerde özellikle üzerinde durulan bir konudur. "Çabuk adalet" ile "aceleye getirilmiş adalet" çoğu kez eş anlamlı görülmüş ve "çabuk adalet" yerine "aceleye getirilmiş adalet" için yasal değişiklikler yapılmış ve bu konuda önlemler alınmıştır.

Oysa, adaletin gerçekleştirilmesi için alınacak önlemler üzerinde durulması, asıl sorunu gözden kaçırmamak için gereklidir.

Ceza Yargılama Usul Yasamız, Alman Ceza Yargılama Usul Yasasından, 1929 yılında alınmıştır. Ceza yargılama yöntemleri, kişi hak ve özgürlükleri yönünden büyük önem taşımaktadır. Kişi dokunulmazlığı kavramının (Anayasa m.14) tutuklama ile, özel hayatın korunması (Anayasa m.15, 16, 17) ilkesinin zapt ve arama ile çok yakın ilişkisi vardır. Ceza yargılama yöntemi bir ulusun demokrasi anlayışı ve uygarlık düzeyi ile eş değerli sayılmalıdır. Hatta denilebilir ki, bir ülkede, insan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilip gösterilmediğinin kıstası, ceza yargılama yöntemleridir.

1929 yılında aldığımız ceza yargılama yöntemi, çağı için, bir devrim niteliğindedir. ARAYIŞ'ın 30. sayısında İngiliz Hukuku adlı kitabın tanıtma yazısında da vurgulandığı gibi, o gün daha ileri bir yargılama yöntemi kabul etmemiş olmamızın geçirli özrü bulunmaktadır. Ancak, bugün, yeni b anayasa hazırlanması hazırlıkları .pıldığı günlerde, daha iyi bir yargıl a sistemi özlemini dile getirmek, .elikle hukukçular, sonra da tüm .ndaşlar için bir haktır, bir görev...

.tatürk, daha 1 Mart 1924 yıllarınd bu istemi şöyle özetlemiştir: "Ulu her uygar ülkede olan adalet ilerl lerinin ülkenin gerçeklerine uyan .kelerini istiyor. Ulus, hızlı ve kesin adaleti sağlayacak uygar usulleri istiyor" (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Sh.239) Ulusun o gün, 1929' larda istediği yargılama yöntemini, Atatürk, 1929 yılında gerçekleştirmiştir. Ancak, bugün için o yargılama yöntemi eskimiştir, hızlı ve kesin bir adaletin gerçekleştirilmesi için yeterli değildir. Bu yetersizliğin nedenlerini, mevcut yöntemin maddeleri arasında aramak yerine yeni bir yönteme yönelmek daha tutarlı bir davranış olacaktır.

Bugün yürürlükte olan ceza yargılama yöntemi, kişi hak ve özgürlükleri konusunda yeterli olmadığı gibi, Atatürk'ün deyimi ile "hızlı ve kesin" bir adaleti sağlayacak nitelikte de değildir.

Uygulamada, "işkence" ile alınmış olduğu savunulan "ikrar" ve "atfı cürmi" savları, adaleti yanıltacak boyutlara ulaşmıştır. Bu iddialar gerçek olabileceği gibi aksi, kolay bir savunma ve "yiğidin kalesi olan inkâra" yönelmenin kolay bir yoludur. Bu savlara son vermek için savunma olayın başından beri sanığın yanında olmalıdır.

Uygulamada, 1961 Anayasası'nın noksan bir saptaması sonucu, "yargının bağımsızlığı" sadece "yargıç güvencesi" olarak görülmüş, yargıya yardımcı kurumlar gerektiği şekilde donatılmamıştır. Cumhuriyet için bir güvence olan savcılık kurumu, kurulduğu ilk günlerdeki gibi, havale memurluğu niteliğinden kurtarılmamış; örgütlenmesi düşünülmemiştir. Adli zabıta ile güçlendirilmemiş bir savcılık kurumunun yargı içinde bir yama gibi kaldığı unutulmuştur. "Haksız itham da haksız hüküm kadar" toplumun adalet duygusunu zedelemektedir oysa...

Savunma, iddia gibi ve hatta ondan daha fazla ihmal edilmiştir. Savunma mesleği, gereksiz duruma sokulmuştur. Uygulamalar, avukatı gereksiz kişi haline getirmiştir. Ticaret aracı haline dönüştürmüştür.

Tüm olumsuzlara karşı, "yargıç güvencesi", "yargı gücünün bağımsızlığını" korumaya yetmemiştir. Oysa yargı, iddia, savunma ve hükümden oluşan bir bileşiktir. İlk ikisinin güçsüzlüğü ve yetersizliği, "yargıç güvencesini", ki bu güvence yargıç için değil, vatandaş içindir, yargıcın kişisel zırhı haline dönüştürmüştür.

Son yirmi yıl içindeki deneyimlerimizle, şunu açıklıkla belirtebiliriz ki, "mahkemelerin bağımsızlığını" gerçekten istiyorsak, önce bağımsız ve özgür iddia makamı ile bağımsız ve özgür savunma yaratmak zorundayız. Bunun için de yeni Anayasa hazırlanırken bu konuda iyi düşünmek ve adaletin çabuklaştırılması konusunu, yeni mahkemeler kurulması ve yasa değişiklikleri olarak düşünmemek gerekmektedir.

Yinelemekte yarar vardır. Bir ulusun yargılama yöntemleri o ulusun çağdaşlık düzeyini ve demokrasi anlayışını da ortaya koyacak en önemli kıstastır. Suçsuzların yasası olan ceza yargılama yasasını bir de bu açıdan gündemde tutmak gereğini yeni Anayasa hazırlanırken anımsamak görevdir, haktır. ●

MERHUMU NASIL BİLİRSİNİZ?

Dr. TURHAN TEMUÇİN

ATATÜRK'ün ilk İcra Vekilleri Heyeti "Bakanlar Kurulu" 3.5. 1336 da (3.5.1920) kurulmuştur. İcra Vekilleri Reisi "Başbakan" Fevzi Paşa'dır. Sıhhiye ve muaveneti İçtimaiye Vekili "Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı" Dr. Adnan Bey'dir.

Bu icra vekilleri heyetinin programında sağlık konusuna şöyle değinilmişti: "Umur-u sıhhiye ve muavenet-i içtimaiye hususunda hal-i hazır malimizin müsait olabildiği kadar ve mümkün mertebe iktisade riayet olunarak azami fevaid-i sıhhiye ve içtimaiye teminine çalışılacaktır."

Kurtuluş Savaşının sürdüğü, ülkenin tam bir yokluk içinde bulunduğu bu dönemde paramızın yettiği kadar ve savurganlık yapmadan bir sağlık proğramı uygulamak elbette ki doğruydu. Emperyalist güçlere karşı ulusal bir kurtuluş savaşı veren bir ülkede O ilk "İcra Vekilleri Heyetinin" programında sağlık konusu gene de unutulmamıştı. Oysa hükümet programının tümü zaten iki sayfaydı.

Sonraları programları çok kabarık hükümetler geldi. Ama sağlık konuları ya "pas geçildi", ya da tümden unutuldu. Örneğin, 1925-1937 yılları arasında çalışan hükümetlerin programlarında sağlık konusuna hiç yer verilmemiştir. Örneğin, Dr. Refik Saydam'ın bakanlar kurulunda Dahiliye vekili Dr. Fikri Tüzer ile Sağlık Bakanı Dr. Hulusi Alataş'da doktordular. Yani üç doktorlu bir hükümetde sağlık konularına eğilinmiyordu.

Ama rekor hiç kuşkusuz Başbakanı Naim Talu olan hükümettedir. Çünkü bu hükümetin beş doktor bakanı vardır, sağlık konusunda ise o yılların salgın hastalığı olan kolera ile savaşılacağından başka hiçbir şey yoktur.

Ne var ki tüm Cumhuriyet hükümetleri, O ilk "İcra Vekilleri Heyetinin" programındaki bir görüşe inatla sahip çıktı. Kurtuluş Savaşının sürdüğü yıllarda zorunlu olarak "paramızın yettiği kadar sağlık hizmeti vereceğiz" denilmişti ya! İşte bu görüşe kimse karşı çıkmadı ve bugüne kadar sağlık hizmetlerine hep "paramızın yettiği kadar" sahip çıkabildik. Genel bütçeden Sağlık Bakanlığına % 4-6 arasında bir pay ayırarak. Bu para ile hangi sağlık hizmeti verilebilirdi, hangi koruyucu sağlık anlayışı getirilebilirdi?

İşte bu nedenle de Türkiye'de sağlık sorunları hep gündemde oldu. Özellikle son yirmi yıldır. Köklü bir değişiklik, bir çıkış yolu arandı hep. Örneğin Sosyalizasyon dendi, Yüksek İhtisas Hastanelerinin kurulması dendi, Koruyucu Sağlık hizmetleri dendi, zorunlu hizmet dendi. Bunların herbiri sorunun çözümü için bir çıkış yolu olarak göründü.

Ve işte geldi TAM GÜN YASASINA dayandı.

Ardından bunca söz edilen, günahları ile sevapları ile artık "merhum" olan tam gün yasasına.

Tam Gün yasasının çıkarılmasına neden gereksinme duyulmuştu ve hangi amaçla çıkarılmıştı? Üzerinde çok konuşulduğu için özetleyerek anlatalım:

1978'in haziran ayında Tam Gün yasası çıktığında hastanelerde çalışan hekimlerin çok büyük bir çoğunluğu öğleden sonraları muayenehanelerinde çalışmaya başlamıştı. Çünkü alınan maaşla geçinme olanağı kalmamıştı. Özellikle üniversite hastaneleri ile Sağlık Bakanlığına bağlı Eğitim hastanelerinde profesör, doçent, şef, şef muavini gibi hocalık sıfatı taşıyan hekimlerin öğleden sonraları hastanelerde bulunması olası değildi. Bunun cezasını ise hastalar çekiyordu.

Bu doktorları hastanelere tam gün bağlayabilmenin arayışıdır Tam Gün yasası.

Ya hastanede Tam Gün çalışılacak, ya da muayenehanelerde...

Öte yandan hekim bulunmasında güçlük çekilen bölgelere de parasal özendiri ile hekim bulmak yolu da açılmıştı yasa ile.

Kısaca bu.

Yasadan ençok rahatsız olanlar, "Hastane-Muayenehane-Özel hastane" gibi akıl almaz bir üçgen içinde çalışıp sıradan vatandaşa hiç eli değmeyenlerdi. Çünkü yasa üçgenin en güçlü unsuru olan devletin hastanesini devreden çıkarıyordu. Üçgenin uzun kenarı kopmuştu.

Yasanın noksanları vardır. Yanlışları da vardır. Bunlar doğrudur. Ama hiç kuşkusuz bu yasa hastanelerde hizmet üretimini arttırmıştı. Devletin kendine verdiği parayı yeterli gören onurlu doktorlar hastanelerde tam gün çalışıyor ve hiç kuşkusuz o günün ölçüleri içinde verilen parayla geçim sıkıntısı da çekmiyorlardı.

Yasadan sonra, o güne kadar hastanın sağlık memuru bulabilme şansının bile olmadığına bakmaksızın, bir "hekim seçme özgürlüğü" sloganı çıktı ortaya. Yasa, bu sloganı ortaya atan ulemalara göre, hastanın hekim seçme hakkını ortadan kaldırmıştı. Özel hastanelerde, muayenehanelerde hekim seçme özgürlüğü! Oysa yasa bunun tam aksini yapmıştı. Yani hastanede tam gün çalışan hekime gelip muayene olabilme hakkını vermişti hastaya.

Sonuç, yasanın önce parasal gücü birleşik vergilendirme ile azaltıldı, nöbet ücretleri kaldırıldı ve sonra da askıya alındı.

Her halim, şimdi hastalarımızın hekim seçme özgürlüğü işliyordur. Yüzbinlerce liraya özel hastanelerde..

Her halim, şimdi ünlü doktorlarımız, hastanelerinde, hastalara kendilerini seçme hakkı tanıyordur.

Her halim, şimdi yasanın Türk hekimine verdiği parayı fazla gören ünlü profesörlerimiz rahatlamıştır. bir asistan doktorun aldığı 12 bin lira maaşa bakarak.

Her ne ise TAM GÜN yasası öldü.

"Merhumu nasıl bilirdiniz?"

Biz iyi bilirdik, iyi. Hastasına verdiği sağlık hizmetinin karşılığını devletten başka bir yerden almak istemeyenler. Hastanesine bir mabede girer gibi girip, hastasına saygı ile yaklaşanlar. •

EGE DENİZİNDE ANADOLU'NUN DOĞAL UZANTISI

Dr. MUSTAFA ÖZCAN ÜLTANIR

- **Teknolojik gelişimle deniz diplerindeki petrol ve maden yatakları işletilebildiği için, deniz yataklarının önemi artmış bulunuyor. Türkiye'nin Ege denizinde, Anadolu'nun doğal uzantısı biçiminde önemli bir kıta sahanlığı var. Bu doğal uzantı, Ege'nin ortalarındaki okyanuslaşma eksenine dek gidiyor.**
- **Yunanistan, Türk kıta sahanlığı üzerinde bulunan adaların konumundan da yararlanarak, karasularını 12 mile çıkarmayı ve Ege kıta sahanlığının üçte ikisine karasularıyla oturmayı yasanlıyor ve çabalıyor. Türkiye ise böyle bir kararı tanımayacağını, savaş ilanı kabul edeceğini yıllardır açıklamakta. Yunanistan'ın son girişimleri karşısında, Türkiye'nin de Ege kıta sahanlığındaki haklarını daha yoğun biçimde kullanacağını göstermesi gerek.**

ÇAĞDAŞ teknolojik gelişmeler, denizleri geniş bir hammadde kaynağı durumuna getirmiştir. Dün denizlerden yalnızca su yolu, balık ve sünger avcılığı için yararlanılıyordu. Bugün deniz tabanlarındaki petrol ve doğal gaz biçimindeki hidrokarbon yatakları değerlendirilmekte; mağnezyum yumruları elde olunmakta; çeşitli mineral yatakları işletilebilmektedir. Denizaltı mineral yataklarında bakır, nikel, kobalt, kükürt, potas, kömür, demir cevherleri bulunabilmektedir.

Örneğin, Ege deniz yatağında petrolün yanısıra kömür oluşumlarının bulunduğu sanılmakta, ayrıca doğal buhar biçimindeki jeotermal enerji kaynaklarının olduğu kestirilmektedir. Deniz yatağının içerisindeki bu zenginliklerin yanısıra, suyun tabanında ve deniz yatağının üzerinde ise, vitamin ve gıda değeri yüksek bitkisel ve hayvansal ürünler üretimi-avcılığı yapılabilmektedir.

Günümüzde 100 ile 150 metre derinlikteki deniz yataklarını ekonomik olarak ve kolayca işletebilecek teknoloji olduğu gibi, son teknolojik aşamalarla işletmede ekonomik derinlik sınırının 600 metreye ulaştığı da açıklanmaktadır. Kaldı ki, teknik olarak 1000 metre derinlikteki yatakların işletilmesi de olanaklı olduğundan, deniz yataklarının büyük alanından yararlanılabilir demektir.

Genel yapısıyla denizlere bakıldığında, denizle karanın birleştiği yerden başlayarak, karanın deniz altındaki uzantısı sayılan ve kıta düzü de denilebilen "Kıta Sahanlığı" yer almakta, bunu daha dik eğimli kıta yamacı izlemekte, katı yamacı giderek kıta yokuşuyla derinleşmekte ve derin deniz ya da okyanus türü kabukla birleşmektedir.

Denizin başlangıç yerinden okyanus türü kabuğa kadar giden doğal uzanım, su üzerindeki uzaklık ölçümleriyle; karasuları, bitişik bölge, özel ekonomik bölge, kıta sahanlığı ve açık deniz gibi paylaşımlarla uluslararası mülkiyet konusu olmaktadır. Kıyı ülkenin, karasularında yoğun biçimde başlayan hakları, kıta sahanlığı üzerine dek önemli ölçüde uzanmaktadır.

Ülkeler kendi kıta sahanlıklarındaki deniz yatağında, doğal kaynakları işletme egemenliğine sahiptirler. Ancak kıta sahanlıklarının sınırı, uluslararası hukuk açısından somut kurallara bağlanmamıştır. Bunun başlıca nedeni de, deniz hukukunun gelişen bir hukuk olmasıdır. Kıta sahanlığının, bazen denizin 200 metre derin yerlerine kadar uzandığı varsayılırken, bazen de kıyıdan 200 mil öteye kadar uzandığı kabul edilmektedir.

Uluslararası deniz hukukunca en son benimsenen görüş, doğal uzantı kavramıdır. Kıtaların kıyı bölgesinin dış ucuna kadar uzandığı söylenen doğal uzantının sınırı, tanımı tam yapılmamış olsa da, derin deniz kabuğu ya da okyanuslaşma ekseninin olduğu yere dek gitmektedir. Ancak doğal uzanım kıyıdan 200 mil öteye gidemiyorsa, 200 millik kıta sahanlığının uygulanması görüşü de benimsenmektedir, ama birbirine kıyıları yakın ülkeler için bu olanak sınırlanmaktadır.

Kıta sahanlığı sınırlarını gösteren kuralların soyut oluşuna karşın, karasularında somut sınırlar ve ülke egemenliğini pekiştiren güçlük haklar vardır. Bugün ülkelerin karasuları coğrafi özelliklerine göre 3 ile 12 mil arasında değişmektedir. Kıyı ülkesinin egemenliği, o ülkenin kara alanından ve körfezler gibi iç sularından öteye, bitişiğindeki deniz alanlarında karasuyu genişliğindeki bir kuşak boyunca da uzanır. Karasularının sahibi ülke, bu sular altındaki deniz yatağından, deniz yatağı üzerindeki su sütunundan istediği gibi yararlanabilmekte, üzerindeki hava sahasında bile egemenliğini sürdürmektedir.

TÜRKİYE'NİN KARASULARI VE KITA SAHANLIKLARI

Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'nin, Akdeniz ve Karadeniz'deki karasularının genişliği için, karşılıklık ilkesine uyularak, karasularının genişliği 3 mil olan ülkeye karşı 3 mil, 12 mil olan ülkeye karşı da 12 mil sınırları uygulanmaktadır. Karadeniz ve Akdeniz'de, Türkiye'nin kıta sahanlıklarıyla ilgili tartışmalı bir sorunu da yoktur. Kaldı ki 1978 yılı içerisinde, üyesi bulundukları ayrı bağlaşma sistemlerine karşın Türkiye ve Sovyetler Birliği arasındaki Karadeniz kıta sahanlıklarının sınırı, kesin olarak anlaşmayla saptanmıştır.

Ege denizi ise bir sorun olarak duruyor. Ege'de Türkiye ve Yunanistan'ın 1936 yılından bu yana 6 millik karasuları var. Kıta sahanlığı konusunda, iki ülkenin görüşleri birbirine karşıt. Bir bölüntüsü Anadolu'nun yanına kadar sokulan küçücük Yunan adacıklarının yeraldığı bu denizde, Yunanistan karasularını 12 mile çıkarmak ve bunu uluslararası ortamda fiilen gerçekleştirmek için uğraşıyor. Son olarak Ortak Pazar'a tam üye olmasından yararlanarak, Avrupa Parlamentosu'ndan görüşüne uygun bir rapor geçirtmiş bulunuyor. Öte yandan, koskoca Anadolu'nun doğal uzantısı olan kıta sahanlığını görmemezlikten geliyor. Anadolu'nun kıta sahanlığı üzerinde yeralan ve gerçekte kendi başlarına kıta sahanlıkları olmayan, Türk kıta sahanlığı üzerindeki küçük engebeler durumundaki Yunan adacıklarının kıta sahanlıkları olduğunu savlıyor. Hiçbir bilimsel temele dayanmayan Yunan savı, uluslararası deniz hukukunun doğal uzantısı görüşüyle de çelişiyor. Türkiye'den koparılamayacak Ege'yi, Yunan denizi durumuna getirmek isteyenlerin davranışları karşısında Türkiye ise, Yunan adalarının deniz ve deniz yatağı üzerindeki haklarının karasularının dışına taşamayacağını, karasularının 12 mile çıkarılamayacağını, Anadolu'nun doğal uzantısı ve ayrılmaz parçası üzerindeki Türk haklarının çiğnenemeyeceğini yıllardır vurguluyor.

EGE KITA SAHANLIĞINDA BİLİMSEL SINIR

Türkiye ile Yunanistan arasında Ege kıta sahanlığının sınırlarını bilimsel olarak çizmek gerekirse, bu sınır nereden geçebi-

lir sorusunun yanıtı önemli. Bu sınır, öncelikle adalar gözönüne alınmadan çizilmek zorunda.

Bugün Ege'de dipte okyanus türü bir kabuk yoktur, ama Ege denizi tabanı okyanuslaşma sürecinin başlangıcında bulunmakta, bir okyanuslaşma ekseni bilimsel olarak belirlenebilmektedir. Bu okyanuslaşma ekseni, Ege'de kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanmakta, Kuzey Ege'de, Yunanistan'ın ana kıyılarına çok yaklaşmakta, güneyde Girit adasının doğu ucuna doğru uzanmaktadır. Ege denizinin yaklaşık olarak ortasında yer alan ve doğrusal gidişli denebilecek bu okyanuslaşma ekseni, Ege kıyılarına uyumlu bir biçimde göstermektedir. Kıtalara bağlı 200 metre derinlik bölgelerini ayırmakta, Ege denizinin en derin çukurlarını birleştirmektedir. Magnetik ve gravimetrik ölçümler de okyanuslaşma eksenini kanıtlamaktadır. Jeolojik yapı da bu kanıtı doğrular niteliktedir.

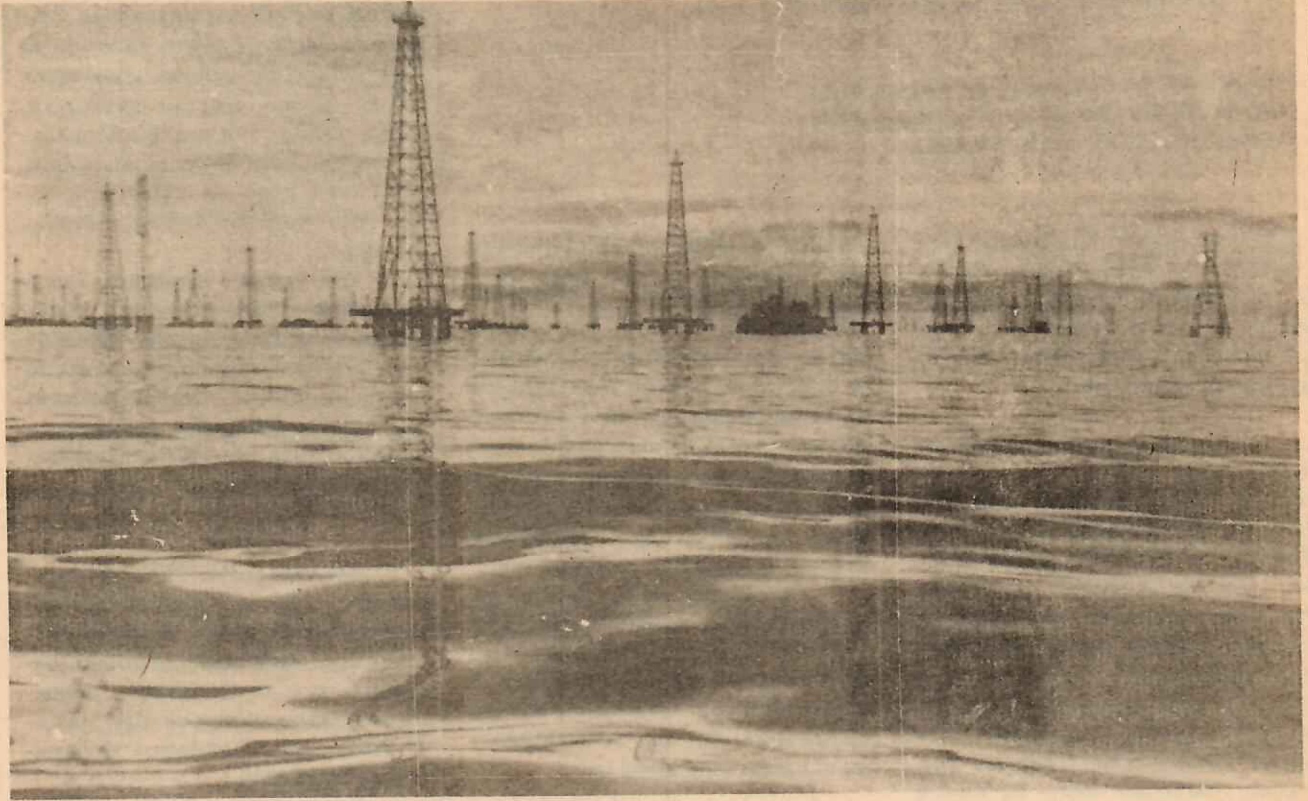
yılında sondajlı aramalara başlıyor ve 1972-1973 yıllarında Kavala ve Perinov kuyularını açıyordu. Perinov kuyusunun günde 2948 varil petrol ürettiği de açıklanıyordu. 1973 yılının sonunda da Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Ege de petrol aramayı gündemine ekliyordu.

Türkiye'nin Ege kıta sahanlığına tutarlı biçimde sahip çıkışı, 1974 Mayıs ayında Çandarlı gemisinin manyatik ölçümler yapmak için Ege ye açılmasıyla başlamıştır. Çandarlı, yalnızca ölçüm görevi yapmakla kalmıyor, o günkü Hükümet, **"Çandarlı nerede araştırma yaparsa oranın altındaki katı sahanlığı Türkiye'ye aittir"** diyerek, Çandarlı'ya siyasi bir görev de veriyordu. Aynı yıl Ege'deki petrol aramalarını bilimsel bakımdan geliştirmek için, yerli bir sismik gemisinin donatımına girişiliyor, bir yandan da zaman yitirmemek amacıyla yabancı sismik gemileri kiralanıyordu. Böylece yıllardır üzerinde durulmayan Ege kıta sahanlığındaki Türk hakları, 1974 yılının ilk yarısında yoğun biçimde kullanılmaya başlanıyordu. Sonraki yıllarda gerçekleştirilen yerli araştırma gemisi MTA Sismik-1 ile, yalnızca bilimsel araştırmalar sürdürülüyordu. Araştırma sonuçlarının değerlendirilmesi, olası petrol alanlarının saptanması, Türkiye'nin petrol arama stratejisinde Ege'ye ekonomik olarak yer verilebilmesi gibi sorunlarla sürdürülen çalışmalar, günümüze dek gelip dayanıyordu. Bugün için Türkiye, Ege kıta sahanlığı üzerinde petrol şirketlerine çeşitli arama ruhsatları vermiş bulunuyor. Henüz kullanılmayan bu petrol alanlarında, gelecekte sondajlar yapılacağı kuşkusuz.

YAPILMASI GEREKEN

Yunanistan'ın karasularını 12 mile çıkararak Ege kıta sahanlığının üçte ikisine, karasuları olarak oturmayı yasanladığı bir dönemde bulunuyoruz. Avrupa Parlamentosu'ndan destek görse de Yunanistan'ın alacağı böyle bir kararı, Türkiye'nin tanımayacağı açıklanmış bulunuyor. Yıllardır Türk hükümetleri, Ege denizinde Yunan karasularının 12 mile çıkarılmasının bir savaş ilanı olarak kabul edileceğini açıklayagelmiş bulunuyorlar. Sorunun oldu bittilerle değil, görüşmelerle çözümlenmesine Yunanistan'ın yanaşması gerek.

Türkiye'nin genel olarak denizlerdeki ve özel olarak kıta sahanlıklarındaki ekonomik haklarının korunup sağlanması, ulusal bir zorunluluk. Bu konuda Türkiye'nin ödün vermesi de söz konusu olamaz. Bugün için Türkiye'nin Ege'de, dünden daha fazla bilimsel araştırmalar yaparak; jeolojik ve jeofizik çalışmalarını ayrıntılı biçimde ve geniş boyutlarda geliştirerek; kara sondajından beş kat pahalı ve harcamanın yüzde 80'i kadar döviz gerektiriyor demeksizin, Ege kıta sahanlığında sondajlı petrol aramalarına da girişerek, hakkını kullandığını göstermesi gerek.

Ege denizi kıta sahanlığında bir gün böyle petrol kuyularının yer alması beklenmelidir.

Türkiye ile Yunanistan arasında, jeolojik ve ekonomik anlamda doğal uzantı sınırı, Ege'yi yaklaşık olarak ikiye bölen okyanuslaşma eksenidir. Anadolu'nun doğal uzantısı üzerindeki engebe biçiminde Yunanistan adalarının bulunuşu, bu bilimsel gerçeği değiştirmemektedir.

EGE KITA SAHANLIĞINDA PETROL

Ege denizi kıta sahanlığının önemi, Ege'de petrol bulunduğunun anlaşılmasıyla gündeme geliyordu. Ege'de petrol aramada Yunanistan önce davranıyor, 1971

OKUTAN VE OKUYANLARDAN ÇİZGİLER...

- Öğretmen maaşı karşılığı gerekli çalışma saatini derse girerek dolduramaz ve idari görev yaparken, idareci nasıl derse girer de ek ücret alır?
- "Her ne nedenle olursa olsun, liselerimizden birine yerleştirilmiş olanı değil, puanı yetmediği için hiç bir yere girememiş, hiç bir lisemize yerleştirilememiş olanı alacağız."
- "Öğrenimin yapılabilmesi için gerekli hazırlıklar tamamlanamadığı takdirde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ne kayıt yaptıranlar öğreminin bir veya birkaç yılını Ankara'da Hacettepe Üniversitesi'nde sürdüreceklerdir."

"Dersim yok, idare de kalıp saat dolduracağım"
"Ben de idarece görevlendirildim. Bahçedeyim"
"Muavin bey derste, bekleyeceksiniz"

BU ve benzeri konuşmalar ortaöğretim kurumlarında, özellikle kız meslek ve endüstri meslek liselerinde sık sık duyulmakta ve çoğu kez konuya yabancı olanlar tarafından anlaşılmamaktadır.

Nedir bu sorun diye öğretmenlerden birine sorduk. Kısaca şunları söyledi. "Her öğretmenin maaşı karşılığı belirlenmiş derse girmesi, böylece maaşını haketmesi gerekir. Yapılan ders planlamasında aksaklıklar var. Bazı öğretmen arkadaşlarımız maaşları karşılığı ders alamadıkları, yani sınıfa girerek belirlenmiş saat üzerinden ders veremedikleri için eksik kalan çalışma süresini idari görev alarak tamamlıyorlar. Görünüşte normalmiş izlenimini veren bu durum idareci konumunda olan öğretmenlerin derse girip, üstelik ek ücret almasıyla normal olmaktan çıkıyor. Çünkü bir yanda öğretmenlik yapması gerekirken, yapamayan idari görevde çalışanlar var; öte yandan idareci olduğu için idari işte çalışması gerekirken, öğretmenlik yapıp ek ücret alanlar var. Çelişki burada işte."

Bu çelişkinin nasıl çözüleceği ise yine bir öğretmen tarafından şöyle açıklandı. "Öğretmen, maaşı karşılığı gerekli çalışma saatini derse girerek dolduramaz ve idari görev yaparken, idareci nasıl derse girer de ek ücret alır? Biz ek ücret istemiyoruz. Derse girelim. Zamanımızı öğrencilerle ders yaparak dolduralım. Yani maaş karşılığı çalışalım, maaşımızı hakedelim. İdareci de idari görev yapsın. O nasıl olsa maaşı karşılığı hizmet verebiliyor. Böylece hem dersler dolu geçer, hem de ek ücret ödenmemiş, tasarruf tedbirlerine uyulmuş olur."

"Okullarda hiç bir nedenle para alınmayacak, velilerden para istenmeyecek" açıklamalarına karşın, "şu veya bu gerekçeyle velilerden para almayan okul yok" eleştirisiyle birlikte bu sorunun da, ilgili ve yetkililerce ele alınacağı umudundayız.

*
* *

Elinde Anadolu Lisesi sınavını kazandığına ilişkin puan kartını tutan öğrenci "yüzlerce, binlerce arkadaşımla yarıştım. İyi hazırlanmış veya sınavda daha dikkatli davranmış olacağım ki, kazandım. Ne yazık ki, tercih nedeniyle yeterli puan almış olmama rağmen açıkta kaldım" dedi.

Aynı nedenle oğlu açıkta kalan bir baba da şunları söyledi: "Oğlum sınavlarda iyi puan aldı. İlk tercihimiz Ankara idi. Oraya ilk başta giremeyeceği için ikinci tercihi olan Samsun Anadolu Lisesi'ne yerleştirildi. Ne yazık ki, tercih etmemize rağmen Samsun'a gidemeyecek durumdayız. Ben memurum. Güçlükle geçiniyoruz. Evimi taşıyamam. Çocuğumu yalnız başına da gönderemem. Göndermeye kalksam onun getireceği maddi yükü çekemem. Her şeyden ümidimizi kesmişken Ankara Anadolu Lisesi'nin varolan 150 kişilik İngilizce bölümü kontenjanının yanısıra, Fransızca ve Almanca bölümlerini de hizmete açtığını öğrendik. Tabii çok sevindik. Ancak sevincimiz uzun sürmedi. Çünkü bu yeni açılan bölümlere de oğlumun giremeyceğini yetkililerden öğrendim. Nedeni belki yönetmeliğe uygundu ama hiç kimseyi tatmin etmiyordu. Puanı yüksek bir öğrenci var, okula giremiyor, puanı düşük öğrenciler ise kayıt yaptırıyorlardı. Yetkililerin bana ve benim durumumda olan velilere söyledikleri yönetmelik hükmü şöyle: "Her ne gerekçeyle olursa olsun açılan yeni kontenjanlara liselerimizden birine yerleştirilmiş olanı değil, puanı az olduğu için hiç bir yere yerleştirilememiş olanları alacağız."

"Bu hüküm karşısında çocuğum okuma hakkını kaybetti. Arkadaşları daha düşük puanla Ankara'da okuma hakkını kazanırken, biz tercih nedeniyle okuma hakkını yitirmiş durumdayız. Dileğimiz, çocuklarımızın geleceğinin böylesi basit gerekçelerle karartılmaması..."

*
* *

Her yeni açılan Üniversite beraberinde doğal karşılanması gereken aksaklıkları da getirir. Ancak bu aksaklıkların nasıl çözümleneceği konusunda açık ve net görüşler, açıklamalar olmazsa sorun çok kişiyi rahatsız eder. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'de böyle oldu.

Sınav heyecanı ile birlikte, mutlaka bir yere girebilmek için tercih konusunda kılı kırk yaran öğrenciler ve velileri bu yıl listede "Sivas Cumhuriyet Üniversitesi"nin adını görünce sevinmişlerdi. Bu yeni bir olanak, yeni bir kontenjan demekti. Ama kazanınca sorunlarının büyüyeceğini hesapladıklarından yetkililere başvurarak "Nerede okuyacağız?" dediler. Kendilerine verilen yanıt "Ankara" idi.

Bunun üzerine bazı velilerin sınav sonuçları alınır alınmaz ev arama-

ya başladıkları, kurulu düzenlerini bozdukları ve tayin için ilgililere dilekçeler verdikleri gözlendi. Veliler ve öğrencilerin Ankara'da okuma hazırlıkları sürerken Sivas Cumhuriyet Güçl

Üniversitesi de sessiz sedasız bir törenle açıldı. Bunun üzerine yeni bir söylenti yayıldı. "Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ni kazananlar Sivas'ta okuyacaklar". Hazırlıklar, şaşkınlığa dönüşmüştü. Herkes birbirine soruyordu. "Bizim çocuklar nerede okuyacak?" diye.

Yetkililere başvurduğunu söyleyen bazı velilere ve öğrencilere söylenen "Gazeteleri izleyin, bu konuda açıklama yapılacak" türünden net olmayan ifadeler de tatmin etmemiş ki, Arayış'a gelerek aynı soruyu bize yönelttiler.

"Çocuklarımız nerede okuyacak?" diye soran velilerin endişesini ÜSYM Başkanı Prof.Dr. Altan Günalp'e ilettik. Aynı soruyu sorduk. "Bu gençler nerede okuyacak?"

Prof.Dr. Altan Günalp şu yanıtı verdi. "Bu bir yönetmelik sorunudur. Nerede okuyacakları daha önceden belirlenmiş ve kendilerine duyurulmuştur. Yönetmelik hükmüne göre 'öğrenimin yapılabilmesi için gerekli hazırlıklar tamamlanamadığı takdirde Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ne kayıt yaptıranlar öğrenimin bir veya birkaç yılını Ankara'da Hacettepe Üniversitesi'nde sürdüreceklerdir.' Bunu tercih yaparken de, kayıt yaptırırken de herkesin öğrenmiş olması gerekir.

Eğer, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü 'hazırlıklarım tam' derse elbette ki öğrenim Sivas'ta devam edecektir. Bu aşamadan sonra sorun ÜSYM'nin sorunu olmaktan çıkmaktadır. Ancak bir noktayı vurgulamak istiyorum. Bu tür itirazlar her yıl olmaktadır. Yönetmeliğin açık hükmüne rağmen Ankara'da okumak isteyenler, hep değişik yorumlar, yaklaşımlar getirmektedirler. Ankara dışına çıkmak istemeyenlerden kaynaklanan bu tür yaklaşımlar, hazırlıklar tamamlanıp, öğrenim başlayınca biter, herkes okuluna gider."

Görülüyor ki, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ni kazananların nerede okuyacakları henüz açıklığa kavuşmuş değil. Üniversiteler derse başladı, başlayacak. Şimdi söz Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörü'nün... ●

YALNIZLIK SENFONİSİ

JULİDE GÜLİZAR

SELAM dostlar,

"Ben 19 yaşında cahil bir kızım. Beş yaşımda annemi kaybettim. İlk öğrenimimi üvey abeymin yanında gördüm. Töbe vallaha başka bir öğrenim de görmüş değilim. Şimdiyse dayımın yanında kalıyorum. Başkasına muhtaç yaşlı babam, dört tane ablam var. Onları senede ancak bir kere görebilirim. Çarşıya, pazara, sinemaya gidemem, arkadaş edinmek, kitap okumak yok. Kendi başıma, yapayalnız..." Gülsüm-ANKARA

"...Biz öğrencilerin sorunları ancak biz öğrenciler tarafından dile getirilebilir. Ama bu konuda bizim adımıza ve bizim için hep öğrenciliği çook gerilerde bırakmış kimseler konuştu. Bizimse her şey içimizde kaldı. Siyasal olaylara karışmamızın nedeni bir de bizim yönümüzden ele alınmalı. Örneğin ben lise I öğrencisi olarak neden kendimi siyasi konulara eğilmek zorunda hissediyorum? Herkesin sandığı ve iddia ettiği gibi kandırıldığım, ya da macera aradığım için mi? Bir de bizim sesimize kulak veren olsa..." Ahmet-İSTANBUL

"Tülay arkadaşın anlattıkları daha çok kent gençliğinin sorunları, yakınmalarıydı. Oysa kırsal bölgedeki gençliğin çok daha farklı sorunları var. Örneğin Tülay arkadaş kültürlü olmadığını anladığında bütün çarelere başvurabilmiş. İsteğini iletebilecek bir arkadaşı, en azından sizi bulabilmiş. Burada öyle arkadaşlar var ki size bile yazamıyorlar. Sorunlarını anlatacak çevreyi bulamıyorlar. Bizler kırsal kesimde yalnızlıkta unutulmuş gençleriz." Rafet, Bozova-URFA

"İsmim Emine. İlkokul mezunuyum ve Çayeli'ndenim. Beni de, okula giderse açılır saçılır diye okutmadılar. Oysa öyle seviyordum ki okumayı. Kendimi evde okuyarak yetiştirmek istedim. Ne yapacaksın okumayı dediler. Ama ben geceleri okumayı aklıma koydum. Birkaç kitaptan sonra okuyacak kitap bulamadım. Yolda yürürken ayağıma takılan kirli kağıt parçalarını bile okudum. Arkadaşlarımın, büyüklerin alaylarına aldırmadım. Ama elimden tutan biri çıkar diye hep bekledim."

"... Önemli bir konu olan gençlik ve sorunlarına değinmediniz. Kimsenin dönüp bakmadığı, bakmak gereğini duymadığı şu gençliğe lütfen siz dönüp baksanız.." Rıfat-İSTANBUL.

"Biz altı kardeşiz. Tokat'ın Zile ilçesinde oturuyoruz. Evimizde beşimiz okuyoruz. Ablamız geçen yıl Ticaret Lisesini bitirdi. Puan tutturamadığı için yüksek okula giremedi. İşe girip eve katkıda bulunmasını düşündük. Bunun için başvurmadığımız çare ve kapı kalmadı. Kendisini her sınava soktuk, ama her defasında elimiz boş, ümitlerimiz kırık döndük. Gördük ki bu sınavlarda geçerli olan tek şey torpildi. Şimdi, bütün bunlardan beteri de olabilir düşüncesiyle Allaha şükredip oturuyoruz. Allah bari bundan geri koymasın diyoruz. Ama içimizde de bir ümidi hep yaşatıyoruz. Olur ya biz gençlere de bir gün sahip çıkan biri olabilir. Belki..."

"... Birçok gençlerin dertlerinden biri olan ve onları bunalımlara sürükleyen sivilceler konusuna değinmenizi istiyorum. Kimseler ilgilenmiyor bu sorunumla..." Abdullah-ADANA.

"Biz Bafra Lisesi 4-G öğrencilerinden birkaçıyız. Ortaokul birden bu yana doğru dürüst fen dersi görmüş değiliz. Bu yıl bir fen öğretmeni geldi ama, üç yıl boyunca bir şey öğrenmediğimiz için öğretmenin dediklerinden bir şey anlamıyoruz. Tabii oldukça başarısız durumdayız. En önemli derslerimizin boş geçmesi ve İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlerde öğretimin tam yapılması, oradaki öğrencilerle aramızda uçurumlar açmış durumda. Ne var ki iki yıl sonra onlarla aynı üniversite sınavlarına gireceğiz. Bizleri buralarda unutmuşlar galiba. Siz sahip çıkamaz mısınız?"

Sayıları birkaç bini aşan genç mektuplarından, hiçbir özen gösterilmeden alınmış altı-yedi örnek. Çeşitli kentlerden gelen, çeşitli sorunları dile getiren ve yakınan. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Sanırım bir şey

dikkatinizi çekmiştir. Ayrı ayrı sorunları dile getiren bu mektup sahiplerinin birleştiği, yakındığı ortak bir şey var. Yalnızlık. Çok kısa olarak özetlediğim bu mektuplarda hep yalnızlıktan, toplum dışına itilmiş olmaktan yakınıyorlar. Konuştuğum gençlerde ne yazık ki ben de aynı duyguyu gözlemliyorum. Bakışlarında, oturuşlarında, gülüşlerinde. Elbette bir avuç sayıdaki genci bunun dışında sayabilirsiniz. Ama bu, tüm bir gençliğin aynı durumda olduğu anlamına gelmez ki. Onlarla bu duyguyu konuşmak istiyorum. Ankara'nın Yıldızevler semtinde otobüse binen bir genç dikkatimi çekiyor hep. Kendisine yaklaşmanın yollarını arıyorum kafamda. Günün birinde aynı sıraya düşüyoruz. Ufaktan bir söyleşi başlıyor aramızda. Her karşılaşmamızda söyleşimiz daha içtenleşiyor. Kendisini yavaştan-yavaştan tanımaya başlıyorum bu arada. Murat adı. Sonraları kendisine niyetimden söz ettiğimde "konuşalım ama abla, soydımı yazma, ailem de öğretmenlerim de tanıyıp çıkarmasınlar beni" diyor. Lise II öğrencisi Murat, çok kardeşli bir Murat. 17 yaşında. En küçükleri daha okul öncesinde. "Neden öyle yaşlı bakıyorsun insanlara diyorum." "Kendimi 50-60 yaşında gibi hissediyorum" diyor.

— Ama bu çok kötü bir şey be Murat.

— Herhalde. Ama böyleyim işte. Birçok arkadaşım da benim gibi.

— Kaç yıldır bu duyguya kapıldın böyle?

— Galiba ben elli yaşında filan doğmuşum. Hiç genç olmadım gibi bir şey.

— Hiç genç olmadın gibi bir şey. Peki bunun nedenleri üzerinde hiç düşündün mü?

— Elbette, yedi yaşımdan bu yana yaşamıma bakıyorum. Öncesi iyice çocukluk. On yıllık bir geçmişte otuz yıllık, kırk yıllık olaylar yaşamış gibiyim. Sanırım bunlar beni yaşlandırdı.

Murat'ın gençleşmeye sanki hiç niyeti yok. Yaşamının en güzel yılları bir bunalım, bir kargaşa içinde başlamış, bir çöküntü, bir yıkıntı içinde sürüyor. İlerde bu bir komplekse dönüşebilir.

"Siz çok kötü koşullarda yetiştiğinizi anlattınız geçen gün" diyor Murat. "Bakıyorum da değişen bir şey yok. Aynı sorunlar belki biraz daha gelişmiş durumda bizim karşımızda. Böyle kaldığı, önlemler alınmadığı sürece de gelecek kuşakların karşısına çıkacak. Çocuğumun, benden daha iyi olacağına ilişkin bir umut yok içimde."

— Ama bir insan geleceğe bu kadar umutsuz bakamaz ki. Sen yaşlı doğduğunu söylüyorsun ama, dilim varsa, sen ölmüşsün Murat diyeceğim ben.

Otobüs kalabalıkça. Çoğunluğu gençler oluşturuyor. Murat'la konuştuğumuzu görenlerden bazıları çevrelerini zorlayarak yanımıza geliyorlar ve söyleşimize katılıyorlar. "Çok sorunlarımız var abla" diyor biri. "Bunların altında eziliyoruz." Bir başkası, Kahve durağında inip daha rahat konuşmamızı öneriyor. Okul vaktine daha epey olduğunu söylüyor. İniyoruz durakta. Bir ağaç altı bulup oturuyoruz. Adı Ahmet olan biri söze başlıyor. "Şu otobüslerde sen de gidip geliyorsun her gün, görüyorum. Büyüklerin konuşmalarına kulak veriyor musun abla? Hep bizden yakınıyorlar, hep bizleri çekiştiriyorlar. Hiç mi onların suçu yok?" diyor Metin.

— Ekonomik, ruhsal, toplumsal ve de daha başka bir dizi sorunlarla karşı karşıyayız.

— İyi ama her insanın sorunları vardır. Yaşam zaten bir sorunlar bütünü ve bunlarla savaşım demektir. Bu da insanın kendini bildiği günden başlar. Ayrıca ülkemiz birçok sorunlarla karşı karşıya. Sizlerin çok büyük sorunlarınız var, ama bunların birçoğu ülkenin öteki sorunlarının çözümlenmesine bağlı.

— Haklısınız ama her zaman öteki sorunların üzerine gidiliyor. Ama bizimkilere? Planlı-programlı, özveriyle, cesaretle, anlayışla hangi sorunumuza eğildi gelmiş-geçmiş yöneticiler? Bunların üzerine ciddi olarak eğilmek, söküp atmak, hiç değilse azaltmak, en aza indirmek gerekmez mi?

— Bizi en çok ilgisizlik üzüyor. Toplumdan dışlanmış olmak üzüyor. Bir düşman gibi görülmek üzüyor. Sanki bugünlere gelişimizin nedeni bizlermişiz, sanki her şey bizim yüzümüzden olmuş.

— Oysa geçmiş yıllara bakın, iyi niyetleri ve gençlik coşkuları sömürülenlerin hepsi gençti. Ellerine silah tutuşturulanların çoğu gençti. Aç kalanların, açıkta kalanların, ölenlerin, öldürülenlerin pek çoğu gençti. Şimdi anam babam bile, en yakınlarım bile yani, olup bitenlerin suçunu günahını bana yüklüyorlar, arkadaşlarıma yüklüyorlar.

— Anamızla babamızla konuşamıyoruz. Bizler gecekondu koşullarında yaşayan, kültür düzeyleri belli ana-babaların çocuklarıyız. Çok kardeşlerimiz, ama genellikle iki odalı evlerimiz var. Bu evlerde çoğumuz görmememiz gereken birçok şeyi görüp yaşayarak, içiçe bir çocukluk geçirdik. Ne tuhaftır ki bazı şeyleri gördük de, bilmemiz görmemiz gereken birçok şey bir sır olarak kaldı ailemizle aramızda. Konuşamadık onlarla, konuşmuyorlar.

— Peki siz bu konuları açmayı denediniz mi?

"Ben denedim" diyor biri. Denemiş ve çok sert bir tepkiyle karşılaşmış. Bir daha da ağzını açmamış. "Öğretmen derseniz" diyor Seyfi, "onların çoğu da öğretmenlikten habersiz. Allah bilir bize sınıfta böyle olan öğretmenler, evde de çocuklarına öyledir işte."

— Gecekondu koşullarında böyle olmuştur belki. Daha doğrusu sizler böyle diyorsunuz. O halde bu size mahsus bir sorun olabilir. Belki başka gençlerin...

— Başka koşullarda, daha açık deyimle çok iyi koşullarda yaşayanların yalnızlıkları da bambaşka. Bizlerinki ana-baba bilgisizliğinden geliyorsa, onlarınki de ana-baba ilgisizliğinden. Çoğununki kendi havasında.

Söyleşinin burasında bir gencin, İstanbul'da "iyi aile çocuğu bir gencin" bazı cümleleri geliyor aklıma. Şöyle yakınıyordu: "Burunlarının dibinde bir canlı kımıldanıyor, üzerindeki kabuğu kırmak için her yandan zorluyor. Bu bir yaşamdır. Ama bizimkiler ne o kımıltıyı görüyorlar, ne de o çatırtıyı duyuyorlar. Ben kendi kendime genç oldum."

"Öylesine suçlu görülüyoruz ki" diyor Alper, "gençliğimizden utanır olduk."

— Bize kaybolmuş bir gençlik diyebilirsiniz.

Edebiyat meraklısı, ozan ruhlu, belki de şiirler yazmaya çalışan Selim tam kendine uygun bir cümleyle bitiriyor söyleşiyi. "Bizimkisi gençlik değil, Yalnızlık Senfonisi" ●

BİRAZ TURİZM

BÜLENT ERDEMOĞLU

TURİZM ve çevre sorunları yaz aylarıyla birlikte daha da güncelleşen konulardır. Geçmiş sayılarda kültürel kalıtın iki yönlü sorunundan birisine, korunmasına ve tarihi eser kaçakçılığına değinilmişti. Biraz da konunun öteki yönüne, düzenleme ve sergilemeye değinmek gerek.

Birçok örenyeri bugün düzenlenip, onarılıp tam anlamıyla gezginlere açılmış değildir. Çalı çırpı, kaymış, yıkılmış taşlar hem doğru dürüst gezmen ize, hem de bir izlenim edinmen ize engeldir. Kimi yerlerde de yapılan düzenleme ve onarım, süreç içinde yetersiz kalmıştır. Örneğin Noel Baba diye tanınan St. Nikolaous'un yurdu Demre'deki kilise. Ön tarafta yapılan koruyucu sundurma bel vermiş. Yıkılma olasılığı var. Ayrıca kilisenin etrafı tümüyle açılarak ortaya çıkarılmalıdır. Bu ve bunun gibi bir-iki merkez, Hristiyanlığın gözbebeğidir. Bunlar iyi değerlendirilmelidir. Onarım ve düzenleme işlerinde, Batının dinsel ve kültürel kurumlarının yardımları kolaylıkla sağlanabilir.

Günün koşullarına uygun hale getirildiğinde, gezme ve fotoğraf çekme de önemli bir parasal kaynak oluşturacaktır. Bugünkü ücretler sembolik tir. Birçok yerde de ücret henüz alınmamaktadır. Ayrıca gezilen yörede satılacak açıklayıcı, tanıtıcı, iyi hazırlanmış yayınlar da hem değerli bir hizmet, hem de parasal bir kaynak olacaktır.

Turizm acentaları ve turizm ilgilileri yırtınırlar; Yat Turizmini geliştirelim, Yat Limanları yapalım diye. Sormak gerekir, Yat Turizminin getirdikleri, götürdüklerinin yanında nedir?

Bir kere bunlar her türlü gereksinimlerini birlikte getirmekte ve kıyılarımızda pek alışveriş yapmamakta, buna karşın tüm pisliklerini kıyılarımıza bırakıp gitmektedirler. Ayrıca bunların denetimi, bugünkü koşullarda çok güçtür. Sahil devriyesi yetersizdir. Kaçakçılığın gerçekleştirilmesinde yatçıların önemli rolleri vardır. Kıyıları yerleşimler, denizleri batıklar ve amphoralarla dolu bölgelerimizde istedikleri gibi at oynatmaktadırlar. Bir örnek: Kıyılarımızda tüple izinsiz dalış yasaktır. Bunlar sahil devriyesinin olmadığı yerlerde, rahatlıkla dalış yapmaktadırlar. Öyle ki birkaç sene önce Marmaris Gökova körfezindeki antik Kedrai adası kıyısında demirlemiş yattan gözünün önünde yapılan dalışları önleyemediğini bizzat ada bekçisi anlatmıştı.

Belki Batı ülkelerinin Yat Turizmini geliştirme çabaları, söylediklerimize karşı öne sürülecektir. Onlara şunu söylemeli: Birçok Batı ülkesinin kıyıları, bizimki gibi yoğun tarihsel kalıntılara sahip değildir. Ellerinde bizimki gibi değerlendirilebilecek bir potansiyelleri olmadığından, çaresizliğin verdiği ne yapacağını şaşırmışlıkla, turizmin Yat, Öğrenci, Kongreler, Termal gibi yeni olanaklarını yaratmaya adeta zorunludurlar. Üstelik kıyıları bizimki gibi bâkir ve denetimsiz değildir. Bu yüzden Yat Turizmi konusunda şapkayı önümüze koyup düşünmemiz gerekmektedir.

DENİZ KİRLİLİĞİ

Deniz, güneş, tarih, bitki örtüsü yönünden "Cennetmekân" olan kıyılarımız, kirliliği ithal etmektedir. Akdenizin kirlenmesi son yıllarda gündemde olan bir konudur. Bu amaçla Uluslararası düzeyde, ünlü araştırmacı Cousteau'nun da katıldığı toplantılar düzenlenmektedir. Akdeniz'de kirlenmenin en fazla olduğu kıyılara sahip olduğu ülke Fransa, en az kirlenmenin olduğu kıyılara sahip olan ülke ise Türkiye'dir. Kirlenmenin hızlı boyutlara ulaştığı ülkelerin tam anlamıyla paçaları tutuşmuştur. Biz ise henüz tehlike çanları çalmıyor diye mi işi ağırdan alıyoruz? Bu konuda Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'nca bir çalışma hazırlandığını biliyorum ama, henüz ses getirecek uygulamalar yok. Sahillerimizde dolaştığımızda ayaklarımıza simsiyah ziftler bulaşır. Bunlar gemilerin sintine artıklarıdır. Uygulanan cezalar komiktir. Cezaların caydırıcı miktarlara yükseltilmesi ilk elde alınacak bir önlemdir.

İlgililer gelecek kuşaklara daha iyi, daha güzel bir çevre ve özenle korunmuş bir kültürel kalıt (miras) bırakılmasını boşlamıyorlarsa, bu konulara ivedilikle el atmalıdırlar. •

"EKİMİN FÜZELERİ"

HALUK GERGER .

- Televizyonda yayınlanan "Ekimin Füzeleri" dizisinde ana metinde 'Türkiye' olarak geçen sözcükler hernedense TRT yetkililerince 'Yunanistan' olarak değiştirilmiştir.
- Bundan tam 19 yıl önce meydana gelen bir olayda Türkiye istemeden içinde yer aldığı bir olayda taraf olmuş ve bu yıllarca Türk toplumunca bilinmemiştir.

TELEVİZYON'daki "Ekimin Füzeleri" dizisi, bundan 19 yıl önce yaşanmış ve dünyayı nükleer savaş felaketinin eşiğine getirmiş bir olayı yeniden güncel hale getirdi. 1962 Küba bunalımı, daha sonra da, sonuçları itibarıyla önemli gelişmelere neden olmuştur.

Bunalımda taraf olan ülkeler, korkunç bir savaş tehlikesiyle burun-buruna gelmenin etkisini çok yakından yaşamışlar ve bunalımdan gerekli dersleri çıkarmışlardır. Bir daha böyle bir tehlikeyle karşılaşmamak için de, bunalımı izleyen yıllarda dış politikalarını yeni baştan düzenlemişlerdir. Bunun en çarpıcı örneği, bunalımdan sonraki ABD—Sovyet yakınlaşmasıdır. Nitekim, iki ülke arasındaki yumuşama sürecinin başlatılmasının ana nedeni bu bunalım olmuştur ve 1962 yılı, soğuk savaşın sonunu, yumuşamanın da başlangıcını oluşturmuştur.

Türkiye'de bütün bu gerçekler bilinir. Bununla birlikte, ülkemizde gözardı edilen, bu bunalımın ilgili taraflarından birinin de Türkiye olduğudur. Oysa, Türkiye'de taraf ülkeler olarak Küba, ABD ve Sovyetler Birliği alınmıştır hep. Gerçekte, Türkiye, Küba bunalımının dramatik günlerinde olayın bir tarafı haline getirilmiş, daha doğrusu, konumu nedeniyle bunalımın bir tarafı olmuştur. Fakat, Türk toplumunun büyük bir bölümü bu gerçeğin farkına bile varma olanağından yoksun kalmıştır. Böyle olunca da, olayın, hiç olmazsa kendisinden belli dersler çıkarma yararı da ortadan kalkmıştır.

Türkiye'nin bunalım sırasında bir taraf ve hatta "**pazarlık konusu**" olmasının öyküsü, Türkiye'de bulunan 15 Amerikan Jüpiter nükleer başlıklı füzesinin, Küba'daki Sovyet füzeleri ile birlikte düşünülmesiyle başlamıştır.

Türkiye konusu ilk önce özellikle İngiltere'de gündeme getirilmiştir. ABD'de ise, Washington Post gazetesinde 25 Ekim tarihinde yazdığı bir makalede Walter Lippmann konuya değinmiştir. Lippmann, bunalımın barışçıl yollardan çözümü için bir anlaşma önererek "**Küba ile gerçek anlamda benzer durumdaki tek ülke Türkiye'dir**" diye yazmıştır. Böylece Lippmann, Küba'daki Sovyet füzelerine karşılık olarak Türkiye'deki Amerikan füzelerinin sökülmesini önermiştir.

Aslında, bunalım süresince, Türkiye Jüpiter füzeleri nedeniyle sürekli bir tartışma konusu olmuştur. Nitekim, 23 Ekim salı günü Sovyet Savunma Bakanı Malinovsky Türkiye konusuna değinmiş, cuma günü de Sovyet Ordu Gazetesi aynı temayı işleyen bir makale yayınlamıştır.

Türkiye, Kennedy ve danışmanlarının toplantılarında da sürekli tartışılmıştır. Televizyon dizisinde "**İtalya ile Yunanistan**"dan sözedilmektedir. Gerçekte "**Yunanistan**" sözcüğü metinde geçmemektedir. Gerek resmi belgelerde, gerek dizinin metninde adı geçen ülke Türkiye'dir. Her nedense TRT yetkilileri "**Türkiye**"yi "**Yunanistan**" olarak değiştirmişlerdir. Bu, herhalde, bir tercüme hatası değildir.

Toplantılarda, Kennedy ve danışmanları, Küba'ya karşı bir Amerikan saldırısı olursa, Sovyetlerin de karşılık olarak Türkiye'ye saldırabileceğini sürekli olarak ifade etmişlerdir.

Nihayet Cumartesi öğleden sonra, Sovyet Prezidyumunun bir mektubu Amerika'ya ulaşmıştır. Mektup, Sovyetler Birliği'nin, Küba'daki füzelerini geri çekebileceğini ama buna karşılık olarak da, ABD'nin Türkiye'deki Jüpiter füzelerini sökmesini istemiştir. Kennedy ise, bu sırada Türkiye'deki füzelerin daha önce zaten sökülmüş olduğunu sandığı için, büyük bir şaşkınlık ve kızgınlık içindedir. Gerçekten de, 1961 yılında yapılan bir Ulusal Güvenlik Konse-

yi (National Security Council) toplantısında, Kennedy askeri açıdan artık yararlı olmadıkları gerekçesiyle, Türk topraklarındaki füzelerin sökülmesini emretmiştir. Bu arada, Amerikan Kongresi'nin Atom Enerjisi Komisyonu ile bir yönetim raporu da aynı şeyi önermişlerdi. Dolayısıyla, NATO'nun 1962 yılında Oslo'da yaptığı Dışişleri Bakanları toplantısında, Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk konuyu dönemin Türk Dışişleri Bakanı Selim Sarper'e açmıştır. Selim Sarper füzelerin sökülmesine karşı çıkmış, Amerikan Dışişleri Bakanlığı da konunun üstüne gitmemiştir. Kennedy, daha sonra, kesin emrine karşın, füzelerin sökülmemiş olduğunu öğrenince, bir "**Ulusal Güvenlik Konseyi Eylem Memorandumu**" yayınlamıştır. Bu tür memorandumlar Amerikan Hükümetleri için bağlayıcı olduğu için Kennedy bu yolu seçmiştir. Kennedy bu konudaki memorandumu yayınladıktan sonra da George Ball'a emir vererek Türkiye'nin itirazlarını dinlememesini ve füzelerin sökülmesini sağlamasını istemiştir. Ball, bunun üzerine, Türkiye'nin Washington Büyükelçisiyle görüşmüş ve konuyu ona açmıştır. Türk Büyükelçisi ise, füzelerin sökülmesine "**bunun Türk kamuoyunda hoş karşılanmayacağı ve olumsuz sonuçlar doğuracağı**" gerekçesiyle, karşı çıkmıştır. Böylece, füzeler yerlerinde kalmıştır.

İşte Kennedy emirlerinin bir kez daha yerine getirilmemiş olduğunu Sovyet mektubundan öğrenmiş ve şiddetli bir tepki göstermiştir. Bu arada, gerek ABD'nin Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisi Adlai Steven-

son, gerek Başbakan'ın kardeşi Adalet Bakanı Robert Kennedy, Küba'daki füzelere karşılık olarak, Türkiye'deki füzelerin sökülmesi önerisini desteklemişlerdir. Başkan'ın bazı danışmanları ise, Sovyet mektubu üzerine füzelerin hemen sökülmesinin ABD'nin müttefiklerine verdiği sözlerin inanılırlığını azaltacağı görüşünü savunarak, bunun sonraya bırakılmasını önermişlerdir. Konu tartışılır ve Türkiye üzerindeki pazarlığın nasıl sonuçlandırılacağı görüşülürken, Sovyetlerden Küba'daki füzelerini geri çekeceklerini bildiren ve Türkiye'den sözetmeyen bir başka mektup gelmiştir. Böylece de, sorun ortadan kalkmıştır. Bununla birlikte, Kennedy, daha önce, Türkiye'deki füzelerin ateşleme mekanizmalarının kaldırılmasını (füzelerin de-fuse edilmelerini) emretmiştir. Türk Hükümetinin bu karardan haberdar edildiğine dair bir bilgi elimizde yoktur.

Bu arada, bir gerçeğin daha belirtilmesi gerekmektedir: Bir ara Sovyet Büyükelçisi Dobrinin'i ziyaret eden Robert Kennedy, Büyükelçiye ABD'nin bir Sovyet ultimatomu üzerine Türkiye'deki füzeleri sökemeyeceğini, bu görüntüyü vermenin Başkanı güç durumda bırakacağını söylemiş, ama Sovyetler anlayış gösterir biraz beklerlerse bunalımdan çok kısa bir süre sonra füzelerin sökülebileceğini belirtmiştir. Bir başka deyişle, ABD bu konuda Sovyetlere özel söz vermiştir. Bu konuda da Türkiye'ye haber verildiğine dair bir bilgi elimizde yoktur. Gerçekten de, bunalımdan birkaç ay sonra Türkiye'deki füzeler sökülmüştür.

Görüldüğü gibi, kendi iradesi ve bilgisi dışında, Türkiye Küba bunalımının taraflarından birisi olmuştur. Acı olan, Türkiye'nin bunalım sırasında ve sonrasında, bu durumun bilincinde olmamasıdır. Bu bilinse ya da gerçekçi değerlendirmeler yapılabilseydi, hiç olmazsa, Türkiye de öteki taraf ülkeler gibi bunalımdan bazı dersler çıkarabilirdi. TRT, dizinin metni üzerinde oynamalar yaparak Türk halkına bu olanağı 19 yıl sonra bile vermeme yolunu seçerek büyük bir hata yapmıştır.

Bu yazı dizinin son bölümü izlenmeden yazılmıştır.

"SACAYAĞI GÜLMECE TİYATROSU"

1981–82 Tiyatro dönemine girerken, Ankara'da yeni bir tiyatro kuruldu. *"Sacayağı Gülmece Tiyatrosu"*. İhsan Sanıvar, Şener Kökkaya ve Savaş Yurttaş'ın oluşturduğu topluluk, etkinliklerini, turne tiyatrosu anlayışıyla Anadolu'da sürdürecek.

"Sacayağı Gülmece Tiyatrosu" düşüncesi, yedi sekiz ay önce oluşmaya başlamış. *"Türkiye'de sanat etkinliklerinin iki büyük kente sıkışmış olduğu"* gerçeğinden yola çıkılarak, bir turne tiyatrosu oluşturmak için çalışmalara başlanmış. Topluluk çalışanları, *"Asıl Salonumuz Anadolu olacak. Ankara ve İstanbul'a da turne yapacağız."* diyorlar. Topluluk, her yıl enaz dört ay turne yapacak. İlk oyunlarının adı *"Kavruk Ceyar'a Karşı"* oyunda, *"Televizyon kanalıyla yabancı kültürün halkımıza nasıl yansıtıldığı ve etkileri ile, bu olayın köye yansıması ve sakıncaları"* işleniyor. Sacayağı Gülmece Tiyatrosu çalışanları, *"Bu oyunda kendi değerlerimize sahip çıkma zorunluluğu, öğreticilik ve eğlence unsurlarıyla birlikte veriliyor"* diyorlar.

Topluluk İhsan Sanıvar, Şener Kökkaya ve Savaş Yurttaş'ın yanı sıra, Metin Bilgin, Işık Aras, Nurhan Özenen, Özay Uçar ve Yeşin Siret'ten oluşuyor.

SANAT SEVENLER DERNEĞİ'NDEN TÜRK SANAT KURUMU'NA

ÖZCAN YURDALAN

- **"Fikir ve sanat eserleri yasasında belirtilen sanatçıların meslek örgütünün kurulması yasal zorunluluk olmasına karşın, yıllardır tamamlanamaması, örgütlü ve kurumlaşmış bir kültür politikasının ne denli haklı bulunduğunu açıkça gösteren acı bir olaydır."**

950'lerden 1980'lere gelen bir sanat kuruluşu var Ankara'da. Sanat Sevenler Derneği, bu yıl kuruluşunun otuzuncu yılını kutluyor. Dernek, Haziran ayında yaptığı kongre ile bir yapı değişikliğine gitti. Çalışmalarını bundan böyle "Türk Sanat Kurumu" olarak sürdürecek. Derneği bu yapı değişikliğine götüren nedenler ve çalışmaları üstüne Başkan Dr. Anıl Çeçen ile görüştük. Sorularımızı şöyle yanıtladı:

— Sanatsevenler Derneği bugünlere nasıl geldi?

"Derneğimiz 1950'lerde kurulmuş ve o yıllardan buyana işbaşına gelen yönetim kurullarının çabaları ile bugünlere gelmiştir. Kuruluşumuzdan buyana, bir kurumlaşma gerçekleşmemiştir. Bunun nedenini Türkiye'nin koşullarında aramak gerekir. Ülkemizde 50 bin civarında dernek olmasına karşın, etkili çalışmalar yapan ve çalışmalarını başarıyla sürdüren kuruluşların sayısı çok azdır. Ya belirli maddi kaynağa dayanarak kurulmuşlardır, ya belirli çevrelerin desteği ile yaşarlar, ya da belirli politikaları izledikleri için o politikanın yandaşlarınca desteklenirler. Sanatsevenler Derneği, bunların hepsinden uzak kaldığı için, yöneticilerinin büyük özenleri ve özverileri ile günümüze kadar gelebilmiştir. Her geçen gün, dernek statüsünde yaşamayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, son üç yıldır bir gelecek arayışı içine girdik. Sonunda, bir kurumlaşma sürecini başlatmaya ve yeni yapıyı daha sonra bir vakıfla desteklemeye karar verdik. Bu nedenle, kuruluşumuzun otuzuncu yılında, derneğimizin ismini ve yapısını değiştirdik. Bundan sonra, 'Türk Sanat Kurumu' adı altında ve gene bir kamu kuruluşu olarak çalışacağız."

— Kurumlaşma gereğini neden duydunuz?

"Bizi kurumlaşmaya sürükleyen nedenler, başlıca iki bölümde ele alınabilir. Birincisi, kendi özel koşullarımızdan doğan nedenlerdir. Bunun başında, kuruluşumuzu, geleceğin koşullarında yaşatabilmek kuşkusu gelmektedir. Kişisel yönetimlerden ve yönetimlerin kişiselliğinden kuruluşumuzu kurtararak, kurumsal bir yapıda yaşayabilmesini sağlamak amacımızdır. Ayrıca son yıllarda gi-

derek yoğunlaşan kültürel etkinliklerimiz de bizi kurumlaşma yoluna itti. Yılda ortalama olarak yüz civarında sanat ve kültür çalışmasını halkımıza sergileyen bir kuruluş 'Dernek' boyutlarının ötesinde etkin oluyordu.

Uygulamanın öne geçmesi, eski yapımızı yetersiz kılıyordu. Ülkemizde en yoğun ve etkili kültür çalışmalarını yapan bir kuruluş olarak kurumlaşma yoluna gitmemiz kaçınılmazdı.

Kurumlaşmaya yönelmemizin ikinci nedeni de, Türkiye'nin genel koşullarından doğmaktadır. Yıllardır sahipsiz kalan, devlet desteğinden yoksun bulunan sanatçı kesimini tüm sanat alanlarını içerecek biçimde bir üst örgütte bir araya getirmek ve kendi sorunlarına örgütlü biçimde sahip çıkılmasını sağlamak; kültür ve sanat alanlarına, hükümetlerin siyasal girişimlerle baskı yapmasını önlemek, güdümlü bir kültür politikasına karşı çağdaş özgürlükçü yaklaşımla karşı durmak, Türk kültür ve sanatının güncel sorunlarına sahip çıkmak ve çağdaş çizgilerde bu sorunların çözümü için kamuoyu yaratmak ve ilgili kesimleri etkilemek, Türk kültür ve sanatının özerk ve özgür bir yapıda çağdaşlaşmasına katkıda bulunmak, kültürel ilerlemenin önüne çıkan tüm engellere karşı savaşım vermek gibi amaçlar bizi kurumlaşma doğrultusunda adım atmaya zorladı. Fikir ve sanat eserleri yasasında belirtilen sanatçıların meslek örgütünün kurulması işinin yasal zorunluluk olmasına karşın, yıllardır tamamlanamaması, örgütlü ve kurumlaşmış bir kültür politikasının ne denli haklı bulunduğunu açıkça gösteren acı bir olaydır."

— Kurumlaşma çalışmalarınızda kültür ve sanat çevreleriyle ne türden ilişkileriniz oldu?

"Biz kuruluş olarak hiçbir zaman kendi başımıza hareket etmiyoruz. Yıllardır sürdürdüğümüz etkinliklerde de görüleceği üzere, çalışmalarımızda en geniş demokrat ölçüyü kullanarak tüm sanat ve kültür kuruluşları ve adamları ile olabildiğince işbirliği yapıyoruz. Kurumlaşma ile ilgili çalışmalarımızı başlatmadan önce de, ülkemizin koşullarını ve sorunlarını geniş çapta inceledik. Tüm kültür ve sanat otoritelerine ve kuruluşlarına danıştık. Onların düşüncelerini alarak değerlendirdik. Ve son olarak geçen yıl, önde gelen sanatçılarımıza birer soruşturma formu göndererek, onların düşüncelerini yazılı olarak aldık. Sonuçta gördük ki, büyük çoğunluk böyle bir atılımı destekliyor ve katkıda bulunmak için bize başvuruyordu. Bu yazılı yanıtlar, tüm sanat dünyası adına, bizim de cesaretimizi artırdı."

— Önümüzdeki dönemde ne türden çalışmalar düşünüyorsunuz?

"Önümüzdeki dönemde yapacağımız çalışmaları ikiye ayırdık. Ön-

celikle kurumlaşma süreci ile ilgili olarak hazırladığımız bir plan var. Bu planın ilk iki maddesini tamamladık. Şimdi diğer maddelerini yaşama geçirmeye çalışacağız. Araştırma, inceleme ve kamuoyu oluşturma aşamalarından sonra, hukuksal yapı değişikliğini de tamamlamış bulunuyoruz. Sıra tüm sanatçıları, çatımız altına çağırmaya ve onları üye yapmaya gelmiş bulunuyor. Sanırım bu yıl içinde bunu da tamamlayacağız.

Ayrıca, kurumun parasal kaynaklarını genişletme ve kendi malı olacak kalıcı bir yer sağlama doğrultusunda da önemli girişimlerimiz oldu. Bu girişimlerimizi de önümüzdeki dönemde başarılı bir sonuca ulaştırabilmek başlıca hedeflerimiz arasındadır. Geniş olanaklarla çalışacak bir Türk Sanat Kurumu'nun etkinliğinin daha fazla olacağını herhalde siz de kabul edersiniz. Bunun için tüm sanatla ilgilenen ve sanatseverlerin parasal desteğini de sağlamak zorundayız. Geniş bir bağış kampanyası hazırladık. Son aşamada elde edceğimiz malvarlığını bir vakıf elinde toplayarak, kurumun parasal kaynağını, vakıf aracılığı ile güvence altına alacağız. Böylelikle kurum mali özerkliğe sahip olacak ve parasal desteklerle etkilenme gibi özerkliği zedeleyerek çıkmazlardan kurtulacaktır.

Kurumlaşma ile ilgili çalışmalarımızın yanısıra, her yıl aylık programlar biçiminde sürdürdüğümüz kültür ve sanat etkinliklerimizi bu yıl da sergileyeceğiz. Etkinliklerimiz ekim başında başlayacak. Bu yıl, diğer çalışmaların yanısıra, her ay, bilimsel ağırlıklı bir seminer yapılmasını kararlaştırdık.

Bu yıl başlatacağımız bir yenilik de, elçiliklerle işbirliği yaparak, onların kültür ve sanatlarını halkımıza tanıtmada aracı olmaktır. Özellikle kültür merkezi olmayan elçiliklerle yapacağımız işbirliğinde, onların ulusal günlerinde birer kültür günü düzenleyeceğiz. "Dünya Kültürü" dizimizi, yılbaşından sonra halkımıza sergileyeceğiz.

Gene önümüzdeki dönem yapmayı düşündüğümüz bir büyük organizasyon da 'Türk Sanat Kurultay'nı toplamaktır.

Tüm çalışmalarımızda rehber olarak büyük Atatürk'ün 'Cumhuriyetin temeli Kültürdür' sözünü benimsemiş bulunuyoruz. Ve onun açtığı çağdaşlaşma yolunda gidiyoruz." •

OKUMA BİR EYLEMDİR

İSMAİL AŞIKOĞLU

- **Yararlı okumanın kuralları vardır. Özen isteyen alışkanlıklara dayanan davranış bekler okuma. Öylesine okunan metin, yazı anlaşılabilir ancak.**
- **Kâğıt fiyatlarının sürekli yükseldiği, hatta ayda iki kez zam gördüğü bir ortamda okumanın gereci kitap da yanına yaklaşılmaz oluyor.**

HEM OKUDUM,
Hem de Yazdım...

Okumak, okuyabilmek çağdaş insanın böyle bir dünyada yaşamasına karşılık onun hem ödülü, hem cezasıdır. Okudukça bakış açısı değişir. Göremediğini görür okuyunca. Anlayamadığını anlamaya başlar sayfaları çevirince. O zaman da rahatı kaçar. Okumanın cezasını çekmeye başlar.

Okuma eyleminin temel gereci kâğıttır. Kâğıt tüketildikçe okuma eyleminin yaygınlaştığı anlaşılmalıdır. Kâğıdın üretimi arttıkça fiyatı da yükseliyor. Kimi ülkelerde ise üretim artışı fiyat artışlarının çok gerisinde kalıyor. Bizde olan budur. O zaman öteki etkenler düşünülmese bile kâğıt fiyatlarından ötürü okuma pahalı bir eylem oluyor.

Uğraşları gereği okumak durumunda olanlar var. Öğrenci okumak zorundadır, öğretmen, bilim adamı, gazeteci, sanatçı, yazar, çizer, bürokrat, politikacı... Gerektiğinde esnaf da sürücü de satıcı da okumak zorundadır. Bu tür okumak "**bir konuyu öğrenmek için okula, bir öğretmenin yanında ya da yazılı şeyler üzerinde çalışmak**"tır. Üzerinde durduğumuz okuma ise daha çok "**bir yazıyı oluşturan harf ya da işaretlere bakıp bunların imlediği sesleri ya da düşünceyi anlamak**" yada bu iki anlamı tümleyen, kulak ardı edemeyeceğimiz öteki, şunlar: Sesli olarak ya da ezgi ile söylemek; ezbere söylemek; bir şeyin anlamını çözmek; bir yere ağırmaz; üfürükçülük etmek; söğüp saymak; kötülük etmek, bilmek, anlamak, karşılıklarını da yerine göre içerir. İletişim yazılısı yani okumaya yönelik olanı kalıcı olur. İletişimsiz çağdaş yaşam düşünülemez. Ekonomi, tarım, ticaret iletişimsiz yürümez. Yaşam tümüyle bugünden yarına iletişimle bağlanabiliyor. Sanatı evrensel kılan okuma, çağdaş dünyanın kurumlarını uygarlığın ögeleri biçimine dönüştürüyor. Okumanın yararlı olması gerekir.

YARARLI OKUMA

Yararlı okumanın kuralları vardır. Özen isteyen, alışkanlıklara dayanan davranış bekler okuma. Öylesine okunan metin, yazı anlaşılabilir. Anlama en azından sözcüklere, tümcelere yabancı kalmamaktır. Anlamanın ilk basamağıdır bu. Düşünceler özümsenmişse konu yeterince anlaşılmış demektir. O parça, o kitap, o konu özetlenebilir düzeydedir. Daha daha kullanabilir kişi okuduğunu.

"**Aslında bir kitabı okumak o kitabın yazarıyla konuşmada bulunmak demektir. Yazarın konuyu sizden iyi bilme olasılığı vardır. Bu da doğaldır. Siz ona yaklaştıkça bu nedenden ötürü eziklik duygusuna kapılabilirsiniz. Ama okuyucuya yalnızca alıcı uçta bir kişi olarak bakılmasına izin verilmemeli. Anlama iki yönlü bir işlemdir. Öğrenme boş bir kabın doldurulması demek değildir.**"

KİTABA SAHİP OLMAK

İki tür kitap sahibinden söz etmenin tam sırası şimdi.

Kitaplığına cilt cilt kitap yerleştiren sözde okuyucu. Boy boy kitap sıralıdır gözlerde. El değmemiş cilt cilt, boy boy kitaplar. Tümü de yeni.

Ötekinin kitapları yeni, yepyeni durmaz kitaplık gözlerinde. Okunmuş, gerektiğinde işaretlenmiştir sayfalar. Belki notlar alınmıştır bir başka boş yere. Sayfalar arasına kâğıtlar konmuştur. Bu iki tür kitap sahibinden ikincileri gerçek okuyucudur. O gerçek okuyucular okuduklarından yararlanırlar. Sayfalarında gereksinim duydukları çalışmaları bile yaparlar. Haklarıdır sayfaları çizmek. Eklemek çıkarmak, not almak, karşılaştırma

yapmak. Ama her çizgiyi özenle çizerler.

Özen gösterilmeden yapılan okuma kitaba göz atmak, sayfalara göz gezdirmektir. Okuma yerine, sayfalara göz atan okuyucu değerlendirme kurulu üyesi de olsa okuduğunu anlamaz. Böylelerinin okuduklarını anlamaması ise haksızlık doğurur.

Böylesi haksızlıklar kişileri küskün kılar.

Okunan kitaptan yararlanma yolları çoktur.

En olmadık ortamlarda okuduğumuz kitaplardan bile yararlanma yolla.:nı bulabiliriz.

O kitabın yarattığı güzellikleri kendimizin kılabilmek için belleğimizi kullanmaktan kaçınmamalıyız.

Yalnızca şiir ezberlenir diye bir kural yok.

Türkçeyi ustalıkla kullanan, bunun örnekleri olan sözler, anlatımlar belleğe işlenebilmeli:

"**Şurup kırmızısı batı, sokaklar kar çiçekleri, saçaklarda buzdan sakal, haşarı bir rüzgâr, sonbahar yıldızlarının gündüzden ılık sulara patır kütür düşmesi**" benim belleğime son romanlardan birinin bıraktıkları.

Yokluyorum belleğimi ve çok ötelerden kalan izleri de çıkarabiliyorum. Örneğin akşam karanlığının çöküşünü "**karanlığın gitgide lapalaşması**" olarak veren anlatım... Güzel bir anlatım çeşitlemesidir.

Okumanın yararlısı anadilin kullanım olanaklarını kişiye gösterebilmeli. Okuma yararlı, okuma gerekli.

Kâğıt fiyatlarının sürekli yükseldiği, hatta ayda iki kez zam gördüğü bir ortamda —fiyatları düşürenler az kullanılan kâğıtlardır— zorunlu okumanın gereci kitap da yanına yaklaşılmaz, fiyatına erişilmez meta oluyor. Okullu iki çocuğu olan ana-baba bu alanda olağanüstülükler yaratıyor. Yiyecekten içecekten keserek, üstbaştan ayırarak, öteki masraflardan kısarak okuma gerecine para yatırıyordur. Belki de alması gerekenden daha azını ya da eskiyi yeni niyetine alıyordur. Okuyucu da ister istemez bu etkiyi duyuyor. Yüksek fiyatın yanına yaklaşamıyor. İki yerine bir alıyor. Bir alıyorsa eskiden, şimdi onu da alamaz oluyor.

Okuma eylemi duralıyor.

Okumanın duralaması yazmayı duraksatıyor.

Yazmaya bir başka zaman değiniriz. •

MERKEZ DANIŞMA KURULU

RIZA SÜMER

- **İşin bir de demokratik yönü var. Önemli olan da bu. Merkez Danışma Kurulu ve 67 bölgedeki danışma kurulları bu işlevi görüyor. Ama ne yazık ki, yönetilenlere, toplumsal güçlere kapılarını kapamış durumda. Üye olarak ilgisiz birçok kişi var. Spor basını, amatör kulüpler, hakemler, profesyoneller, antrenörler ve sporcuların temsilcileri yok. Azınlık çoğunluğu yönetiyor.**

- **Sporda gerçek demokrasiye, çağdaş yönetime, çoğunluğa dayalı yönetime selamlar olsun.**

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün en üst danışma ve karar organı olan Merkez Danışma Kurulu yeniden değiştirildi.

Gençlik ve Spor Bakanınca getirilmiş üyelerden Talat Akgül, Osman Kavrakoğlu ve Fahri Somer'in yerlerine yeni isimler atandı.

Türk Spor Vakfı ve Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nin etkin ismi Turgut Atakol ise yerinde kaldı.

Türkiye Spor Hekimliği Derneği Genel Başkanı Ege Üniversitesi Öğretim üyelerinden Prof.Dr. Necati Akgün, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi, Spor ve Rekreasyon Bölümü Başkanı Ümit Kesim, Fenerbahçe, Beşiktaş, Galatasaray Kulüplerinin avukatı, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün emekli hukuk danışmanlarından Bülent Savcı, Devlet Planlama Örgütünden Daire Başkanı Mustafa Keten, Merkez Danışma Kurulu'nun yeni üyeleri.

Kurulda, ayrıca, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'ndan Saim Bostancıoğlu, İçişleri Bakanlığı'ndan Saffet Buğdaycıoğlu, Genel Kurmay Başkanlığı'ndan Kurmay Yrb. Recai Gültekin, Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Abdullah Kara da var.

Merkez Danışma Kurulu'nun başkanı, Beden Terbiyesi Genel Müdürü Yücel Seçkiner.

Kurulun oluşması, 3530 sayılı Beden Terbiyesi Yasasında şöyle tanımlanıyor.

"Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nün başkanlığında, memlekette spor bilgisi ve uzmanlığı ile tanınmış olanlar arasından Başbakan (Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın kuruluşundan sonra Bakan) tarafından seçilecek 5 kişi ile Kültür, Milli Savunma, İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım, Milli Eğitim Bakanlıklarınca görevlendirilecek birer kişiden oluşur. Kendilerini ilgilendiren işlerin görüşülmesi sırasında, ilgili diğer bakanlıkların da birer temsilcisi bulundurulur."

Burada, spor bilgisi ve uzmanlığı nasıl ölçülecektir sorusu akla geliyor. Türkiye'de bugüne değin bu koşul, soyut olarak kaldı. Yetki sahipleri, kurula aldıkları kişilerin spor bilgisi ve uzmanlık düzeylerinin bildikleri gibi tarttılar, ölçtüler ve değerlendirdiler. Ne gariptir ki, bu kişilerin uzmanlıklarını ve spor bilgilerini ölçenlerin uzmanlıkları ve spor bilgileri de düşüktü.

Merkez Danışma Kurulu'nun görevleri, tüzükle şöyle belirleniyor.

"Genel Müdürlükçe hazırlanan yıllık bütçeyi, çalışma programını incelemek, onaylamak, yönetmelikler hazırlamak, federasyon kurulması, spor şubelerine ilişkin ve kendisine iletilen konular hakkında görüş bildirmek, karar almak."

Kurulun kararları kesin oluyor. Ancak, yıllık çalışma programı ve yönetmeliklerle ilgili kararları Gençlik ve Spor Bakanı bozabiliyor.

En az 6 kişi ile görüşmeler yapabilen Kurulun, en az 3 ayda bir toplanması gerekli. Gündemin de 48 saat önce üyelere dağıtılması kesin

koşul. Üyeler, Genel Müdürlükten aylıklı iş alamazlar.

Genellikle, tüzük hükmüne karşın, gündem ve taslaklar, üyeler en az 48 saat önce verilmez, toplantı anında dağıtılır. Birçok şeyden habersiz üyeler acele ile toplanır ve acele ile karar verir. Bu toplantılarda genellikle bakan veya Genel Müdür ne derse o olur.

Üyeler gündemin ve konu taslaklarının en az bir hafta on gün önceden dağıtılması, böylece, üyelerin ilgili kuruluşların ve çevrelerinin görüşlerini alması ve araştırma yapması sağlanamaz. Gündemdeki konular hakkında amatör veya profesyonel, ilgili kuruluşların görüşleri resmen de alınmaz.

MDK, çoğunlukla uzman olmayan kişilerin veya ilgisiz dairelerin hazırladığı taslaklar üzerinde görüşmeler yapar. Ara çalışmalar, toplantılar, kamuoyu yoklamaları yapmaz. Bakan'ın bozma yetkisine karşın, Bakanlığın önceden kesin görüşünü bile her zaman alamaz.

İşin bir de demokratik yönü var. Önemli olan da bu. Merkez Danışma Kurulu ve 67 bölgedeki Danışma Kurulları bu işlevi görüyor. Ama ne yazık ki, yönetilenlere, toplumsal güçlere kapılarını kapamış durumda. Üye olarak ilgisiz birçok kişi var. Spor basını, amatör kulüpler, hakemler, profesyoneller, antrenörler ve sporcuların temsilcileri yok. Azınlık, çoğunluğu yönetiyor. Dahası yönetemiyor. Kurulun hem yapısı sağlıksız, hem işleyişi ve çalışma şekli bozuk, iletişimi yok. Sporumuzun tümünü, tüm sporcuları temsil etmeyenler nasıl yönetebiliyor.

Ağustos sonlarında açıklanan isimlerin hemen hemen hepsi gerçekten birer değer. Ancak, yine de tüm Türk sporunun güçlerini temsil etmekten uzaklar. Yine azınlığın sözcüleri durumundalar. İçlerinde tartışılabilecek isimler de var. Belli ki Bakanlığı, bazı kişiler etkilemiş. Olumlu ile olumsuzun karışımı bakalım sporumuza ne getirecek?

Bu kurulun çekilen sancıların, hataların, eksikliklerin, iyi niyetli çabaların gelecekteki aydınlık günlerin habercisi olması dileğimiz.

Sporda gerçek demokrasiye, çağdaş yönetime, çoğunluğa dayalı yönetime selamlar olsun. •

YURT DIŞI VE YURT İÇİ KAMPLAR

• Döviz kaybına, spor adı altında döviz kaçırmaya dur denmeli. Sporun gümrük kapılarında ayrıcalıklı muamele görmesine, sporu kalkan edenlere, ayrıcalıklı davranılmasına karşı çıkılmalı.

PROFESYONEL ligler başlamadan önce bir ayağı yurtdışında olan, özellikle üç büyük kulübümüzün yöneticileri hemen faaliyete başlar ve kamp hazırlıklarını açıklarlar. Kulüpleri yurtdışında kampa gider. Aynı uygulama artık devre aralarında da gözlenmeye başlandı.

Resmi yarışmalar öncesi de yörenin özelliklerine uyum sağlamak amacıyla devlet eliyle sporcular yurtdışına önceden gönderilir.

Bu konuya üç yönüyle yaklaşılabilir.

İlk olarak bu kamplarla nereye varılmak isteniyor? Sorusu geliyor akla. Alt yapısı, gençlerin ve çocukların yetişme koşulları, eğitim, kültür ve ekonomik düzeyleri belli sporumuzda, geçici sürelerle yapılan kamplar bize ne kazandırabilir? Hele, yöneticinin aşırı özgür, sporcunun aşırı baskı altında tutulduğu, basının ve kamuoyunun sporcunun başarısı yanında skandal aradığı kamplarda. Kaldı ki, Devlet veya kulüp kamplarının sporculara sevimli geldiği; kamp sonrası yarışmalarda, müsabakalarda büyük başarılar elde edildiği de söylenemez.

İkinci olarak, ülke ekonomisi ve döviz kaybı açısından kampların incelenmesi; yurttaşların ancak üç yılda bir sınırı geçebildiği (bazı yurttaşlar hariç) bir ülkede, ayaklarının biri her zaman yurtdışında olan spordan değil reklamdan yana yöneticilerin güdümündeki kulüpleri, ülke için döviz kaybına neden oluyorlar. Bu yolu kullanarak yurtdışına döviz kaçırıldığı hatta devletler arası düzenlenen yarışmalarda bile sporcu ve yöneticilerin büyük dövizler götürdükleri söylentisi yaygın. Bu söylenti değil gerçek diye de düşünülüyor. Arkasında lüks yaşam var.

Uygulamada da farklılıklar çıkıyor ortaya. İstanbul Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu çağrı üzerine Almanya'ya sporcular götürmek istiyor. Futbol federasyonu "siz resmi bir kuruluş değilsiniz" diyerek bu isteği reddediyor. Resmilik yasalarla sağlanmıyor mu? 1630 Sayılı Yasa resmiyet kazandırmıyorsa ne kazandıracak? Aynı Federasyonun bir başka uygulaması da şöyle: Basın, İstanbul kulüplerinden bazılarının Almanya'ya gideceğini, orada kamp yapacağını yazıyor. Federasyon Genel Sekreteri "Buna izin verilemiyeceğini" söylüyor. Gazeteler ise adı geçen takımların yurtdışına gittikleri haberi ile çıkıyor. Bu çelişkiyi, anlayış farklılığını izah etmekte yetkililerin büyük bir problemi olsa gerek.

Sorun, üçüncü yönü ile de ilginç. Türkiye'nin okullar dahil 700 kadar tesisi var. 350'den fazla spor tesisinin ise yapımı sürüyor. Biliniyorki, yapım hataları, şişirme maliyetler, bakımsızlık, verimsiz işletme spor tesislerinin temel nitelikleri. Bunlara yanlış bölgesel tercihler ve planlar da eklenebilir.

İstanbul, Bursa, Kayseri, İskenderun, İzmir, Bolu ve Çanakkale gibi illerde devletin gençlik kampı tesisleri var. Buraların iyi işletilememesi dışarıda kamp yapma eğilimini güçlendirdi. Bu yanlış da olsa böyle sürüp gidiyor.

Sorunlar ışığında yapılması gerekenleri ise şöyle toparlamak mümkün: Bir kez hangi kulüp olursa olsun, yurtdışı kamplara izin verilmemeli. "Çağdaş batı tesislerinde bir ay idman yapılsa ne farkeder? Dönüp dolaşıp geleceğin yer toprak, su, çamur dolu sahalar olduktan sonra" denilebilmeli kendilerine.

Döviz kaybına da, spor adı altında döviz kaçırmaya da son verilmeli. Sporun gümrük kapılarında ayrıcalıklı işlem görmesine, kalkan edilmesine dur denmelidir.

Tesislerimiz var. Yurdumuzun doğusunda, batısında, yaylasında, ormanında. Bunlar uygun hale getirilmeli, bakımı özenle yapılmalı, işletilmeli. Devletin görevi ve sorumluluğu bu alanda çok büyüktür.